

NOVI **ODMEV**

ŠTEVILKA 28
MAREC 2006

GLASILO KULTURNO PROSVETNEGA DRUŠTVA
SLOVENSKI DOM

NOVI ŠTEVILKI NA POT

Prav vsi smo se že vsaj kdaj v življenju znašli v hudi zadregi, ko smo morali rojaku iz Slovenije pojasnjevati, kako je biti Slovenec na tujem. Kako je živeti v državi, ki je lahko še tako ljubezniva, domača, prijetna, kjer so tvoja preteklost, sedanjost in prihodnost, pa vendar v državi, ki ni matična domovina in rodna gruda tvojih slovenskih korenin, kjer so Slovenci manjšina in kjer je materinščina omejena s krogom tvoje družine, prijateljev. Besed, s katerimi bi pojasnili globoko notranjo vez, močna domoljubna čustva, občutek pripadnosti slovenstvu, kaj hitro zmanjka. Med seboj se zlahka razumemo. Tudi, če kakšna misel ni izgovorjena. Težje je, če je treba misli oblikovati v pojasnila rojaku, ki naše izkušnje nima. Še odgovore na velika lažja vprašanja, denimo - kaj nam pomeni članstvo v slovenskem društvu, je včasih težko najti. Pred dnevi je neutrudna članica Slovenskega doma iz Zagreba obiskovalcema iz Slovenije pojasnjevala, zakaj trdno verjame v poslanstvo najstarejšega slovenskega društva na Hrvaškem. Tukaj se srečujemo, družimo in pogovarjamo. Pogovarjamo se po domače, po slovensko. Tudi pojemo po domače, po slovensko. Pa slovenske knjige imamo tu. In časopise. Povedano drugače: slovensko društvo je neposredna vez z jezikom in kulturo prednikov. In zagotovilo, da bosta jezik in kultura slovenske domovine obstala. Zato je razumljivo, da smo v slovenskih društvih na Hrvaškem tudi letos spoštljivo proslavili slovenski kulturni praznik, Prešernov dan. Če nekatere državne praznike komajda opazimo in bi morda kar švignili mimo nas, če nas nanje ne bi spomnile izobešene zastave ali pa dela prosti dnevi, to nikakor ne velja za praznik slovenske kulture. V različnih krajih po Hrvaški smo ga proslavili različno, a iskreno, od srca. Pa najsibo s skrbno pripravljanim in domišljenim programom, ali pa skromno, s spontanimi recitacijami iz šolske pesmarice. Tudi o tem pišemo v tokratni številki Novega odmeva. Glasila, ki bo letos praznovalo prvi okrogli jubilej, 10. rojstni dan! Glasila, v katerega lahko zapišemo tudi vse tiste misli in občutja slovenstva, ki jih je včasih tako težko izgovoriti.

Naslovnica:
avtor fotografije
Marija Braut

DAN SAMOSTOJNOSTI IN ENOTNOSTI

Državni praznik, s katerim Republika Slovenija vsako leto 26. decembra zaznamuje obletnico uspešnega plebiscita, je leta 2005 dobil novo ime: dan samostojnosti in enotnosti (prej se je imenoval dan samostojnosti). Ta praznik smo v Slovenskem domu proslavili 10. januarja, skupaj z veleposlaništvom Republike Slovenije. Sprejem sta pripravila novi veleposlanik **Andrej Orožen Adamič** in njegova soproga. Povabilu so se med drugimi odzvali župan mesta Zagreba **Milan Bandić**, predsednik Sveta za nacionalne manjšine **Aleksander Tolnauer**, predsednik Koordinacije nacionalnih manjšin mesta Zagreba **David D. Orlovič** in predsedniki slovenskih društev z Reke, iz Lovrana, Pulja in Dubrovnika. Novi slovenski veleposlanik je uvodoma poudaril, da so vrata veleposlaništva odprta vsakomur, ki potrebuje pomoč.

Franc Strašek

SLOVESNO OB SLOVENSKEM KULTURNEM PRAZNIKU

Slovenski dom je že tradicionalno proslavil slovenski kulturni praznik. 8. februarja je bila slovesna prireditev z bogatim kulturnim programom. Poleg številnih članov Slovenskega doma so na proslavo prišli tudi gosti s slovenskega veleposlaništva in predstavniki javnega in kulturnega življenja mesta Zagreba. Po hrvaški in slovenski himni je veleposlanik dr. **Milan Orožen Adamič** spregovoril o življenju dr. Franceta Prešerna in njegovem rojstnem kraju Vrbi. Čustveni govor je sklenil z mislijo, da bi bila lahko Prešernova Zdravljica, ki je himna Republike Slovenije, po svoji vsebini in kakovosti tudi himna Evrope. Sledil je kulturni program, ki je po navdušil navzoče. Mezzosopraniстка **Dina Puhovski** je ob klavirski spremljavi

Klare Matjan zapela tri pesmi: Kam (H. Volarič in F. Gestrin), Dekliški vzdih (H. Volarič in F. Gestrin) in Nezakonska mati (Kamillo Matek in F. Prešeren). Trio Slovenica, ki ga sestavljajo **Max Peter** na harmoniki, **Miroslav Sente** na klarinetu in **Goran Gorše** na marimbah in tolkalih, slovesnost popestril z venčkom slovenskih narodnih pesmi - Na planincih, Jaz pa ti, Moj očka ma konjička dva in Mi se mamo radi. Nagrajeni so bili z bumim ploskanjem. Na koncu smo si ogledali zanimiv dokumentarni film režiserke **Maje Weis** Pod Prešernovo glavo.

Druženje, pesem in veselje je trajalo dolgo v zagrebško noč.

Miroslava-Maria Bahun

SESTANKA UPRAVNEGA ODBORA

Upravni odbor Slovenskega doma je 2. novembra obravnaval dve temi: uresničevanje programa do konca leta 2005 in načrtovanje dejavnosti za leto 2006 v skladu z razpisom Urada za Slovence v zamejstvu in po svetu. Predsednik društva **Darko Šonc** je naštel nalo-

ge, ki jih je treba izpeljati do konca leta in za katere so že zagotovljena sredstva (nova številka Novega odmeva, festival slovenskega filma, posvet o manjšini, proslava dneva samostojnosti in enotnosti, seja Sveta slovenske nacionalne manjšine Mesta Zagreb in - če bo dopuščal čas - tudi seja Sveta Zvezde slovenskih društev na Hrvaškem in Vseslovenske koordinacije Republike Hrvaške). Projekte in programe, ki jih načrtujemo za leto 2006, je treba prijaviti že v začetku decembra. Podrobna na-

vodila za prijavo na razpis bo Urad za Slovence v zamejstvu in po svetu zagotovil na posebnem sestanku, kar je upravni odbor ocenil za zelo dobro zamisel, ki bo prispevala k boljšemu delu na tem izjemno pomembnem področju.

Upravni odbor se je še zadnjič v letu 2005 sešel 28. decembra. Navzoči so bili tudi člani nadzornega odbora Ker je seja potekala v novoletno okrašeni knjižnici, je bilo vzdušje kar piaznično. Tudi razprava je bila temu primerno poglobljena. Osvežili smo spomin na kakovostno in pestro kul-

tumo in prosvetno dejavnost v društvu. Ugotovitev, da so bili programi uspešno izvedeni, smo občutili kot nagrado za vložen trud. Upravni odbor je sprejel tudi dve odločitvi: društvo bo kupilo ustrezno tehnično opremo za prenos zvoka na filmsko platno, saj je **Mateja Hotujac** končala snemanje kratkometražnega filma Ljubo doma, kdorga ima. Drugi sklep paje, da bodo članice in člani pevskega zbora dobili nove obleke za slovesne nastope; obleke naj bi se po barvi, kroju in s prišitki navezovale na Slovenijo. *Franc Strašek*

OBISK PRI SLOVENSKEM DRUŠTVU ŠIBENIK

22. oktobra je naš mešani pevski zbor obiskal Slovence v Šibeniku in jim obogatil slovesnost ob 5. obletnici ustanovitve ženske pevske skupine Prešernovke, ki deluje v Slovenskem kulturnem društvu Dr. France Prešeren v Šibeniku. Koncert je potekal v Katoliškem domu in je bil darilo mestu Šibeniku. Poleg našega zbora, ki mu je dirigiral Franc Kene, so nastopili še kulturno društvo Šibenske šušline, etno igralnica mestnega vrtca **Balarin**, **Andrea Radović**, učenka osnovne glasbene šole Ivana Lukačiča, in ženski zbor, zaradi katerega smo se zbrali, Prešernovke. Prešernovke so pod taktirko zborovodje **Mare Brčić** zapele šest skladb, sledil je nastop otroške skupine, **Andrea Radović** je zaigrala Humoresko Antonina Dvorzaka, naš zbor je zapel sedem skladb, člani društva Šibenske šušline so izvedli Šibensko kolo, program pa so sklenile Prešernovke. Slavonostni govornik je bil slovenski veleposlanik **Peter Andrej Bekeš**, ki je slovenskemu društvu v Šibeniku čestital za dosednje delo in mu zaželel še veliko uspehov.

Po prireditvi smo nekaj prigriznili, pokramljali s člani šibeniškega društva in povabljeni, nato pa odšli na sedež društva, kjer nas je čakalo veliko dobrot. Naj povem še, da so nas že ob prihodu v Šibenik v društvu pričakali s pojedino iz slovenskih in dalmatinskih jedi. Našlo se je za vsakogar nekaj - izbirali smo med kislim zeljem s kranjskimi klobasami in

rižoto z morskimi sadeži, pili smo odlično dalmatinsko vino in se sladkali z domačimi sladicami.

Po veselem druženju, pesmi in plesu, smo odšli v Medeno, kjer smo prespali. Naslednji dan smo si ogledali krasno katedralo v Šibeniku, nato pa obiskali slapove Krke, kjer smo se sprejehali ob reki, uživali v čudovitem razgledu in se nadihal i svežega zraka. Po kosilu smo se odpravili domov. Na poti smo se ustavili pri Skradu, kjer smo še zadnjič videli morje in posneli nekaj fotografij, nato pa odšli proti cilju - v Zagreb.

Miroslava Maria Bahun

MARIBOR NEKOČ IN DANES

19. oktobra je bila v Slovenskem domu odprta razstava Maribor nekoč in danes **Smiljana Pušenjaka**. Pušenjak je znan mariborski fotoreporter, ki je že od študentskih let (1955) nekako povezan z Zagrebom. Med drugim je aktiven član Fotokluba Maribor, ki je v vrhu slovenske umetniške fotografije. Rodil se je leta 1935 v Ormožu, od leta pa 1945 živi in dela v Mariboru. Med študijem na Pravni fakulteti v Ljubljani je kot tajnik takratnega Akademskega kluba Maribor (MAK) aktivno sodeloval tudi s člani Slovenskega doma. Takratni slovenski študenti v Zagrebu, zlasti mariborski, so z ljubljanskimi prirejali redna, najrazličnejša srečanja.

Zanimivo se je bilo znova prepričati, zakaj je Maribor eno najlepših mest v Sloveniji: z juga ga obdaja zeleno Pohorje, s severa vinorodni griči s Kozjakom, zahod in vzhod pa povezuje mima, mogočna reka Drava.

Posebej zanimivo je bilo primerjati današnjo podobo ulic in trgov z njihovimi fotografijami, ki so nastale pred leti. Videli smo, kako se je Maribor spreminjal.

Razstava je pritegnila več znanih posameznikov (**Josip Marotti**, **Tomislav Neralić**, **Marija Braut** in **Prerad Detiček**), ki so si z nostalgijo ogledali prekrasne fotografije, prišli pa so tudi številni drugi Mariborčani.

Polona Jurinić

DELO DUHOVNE SEKCIJE A.M.SLOMŠEK

V cerkvi Imena Marijinega v Dobovi je bila 4. decembra že 21. revija odraslih cerkvenih pevskih zborov. Prireditev je potekala pod motom Naj pesem slavi Kristusa kralja. Na povabilo župnije Dobova in kulturnega društva Zvezda iz Dobove se je srečanja udeležil tudi duhovni pevski zbor Anton Martin Slomšek. Poleg našega zbora je sodelovalo enajst zborov iz Slovenije, in sicer iz župnij Sv. Rupert - Videm ob Savi, Koprivnica, Čatež ob Savi, Cerklje ob Krki, Leskovec pri Krškem, Raka, Trstenik, Šenčur. Naš pevski zbor je pod taktirko in ob orgelski spremljavi zborovodje **Vinka Glasnoviča** zapel Tiho moli cerkev vsa (Lojze Mav) in Svet-blagoslovljen (Vinko Glasnovič). Program so povezovali učenci Osnovne šole Dobova. Na koncu je vseh 200 udeležencev zapelo himno srečanj Najlepšo pesem zapojmo Devici Ceciliji (Vinko Vodopivec) in Marija skoz življenje. Kdor poje, dvakrat moli.

Po končani reviji je bilo v domu upokojencev družabno srečanje z bogato pogostitvijo. Družili smo se spontano, ob pesmi, tako kot se znamo družiti le Slovenci. Iz Dobove smo odšli z lepimi vtisi. Srečno, vidimo se spet naslednje leto.

Leto 2005 smo končali z mašo na Stefanovo (26. decembra), skupaj s patrom Romanom, ki nam največkrat podari svete maši. Zelo nam je žal, ker po mašah vedno hiti na vlak in ne pride na druženje v Slovenski dom.

Za konec še nekaj statistike iz leta 2005. Naš pevski zbor je imel 39 vaj. Peli smo pri 18 mašah v Zagrebu in nastopali na dobovski pevski reviji. Dvakrat smo romali v Slovenijo, in sicer v Solčavo in Krško, kjer smo prav tako peli pri mašah. Maše v slovenskem jeziku so v Zagrebu vodili p. **Roman Motore** (petkrat), **Janez Turinek** (štirikrat), dekan **Anton Trpin** (trikrat) in **Metod Oblak** (trikrat), po enkrat pa **Robert Smodiš**, **Mitja Markovič** in **Janez Kohak** (novomašnik).

Za lepo božično in novoletno voščilo se zahvaljujemo ljubljanskemu nadškofu in metropolitu **Alojzu Uranu**. Tudi duhovna sekcija in zbor A.M.Slomšek Slovenskega doma v Zagrebu sta voščila nadškofu.

V letu 2006 smo z rednimi petkovimi pevskimi vajami začeli 13. januarja. Januarja smo imeli dve maši v slovenskem jeziku (15. in 29. januarja), v februarju jih ni bilo, zopet se bodo začele 12. marca. Maše potekajo v kapelici Ranjenega Jezusa v Ilici 1. Spored je v kapelici.

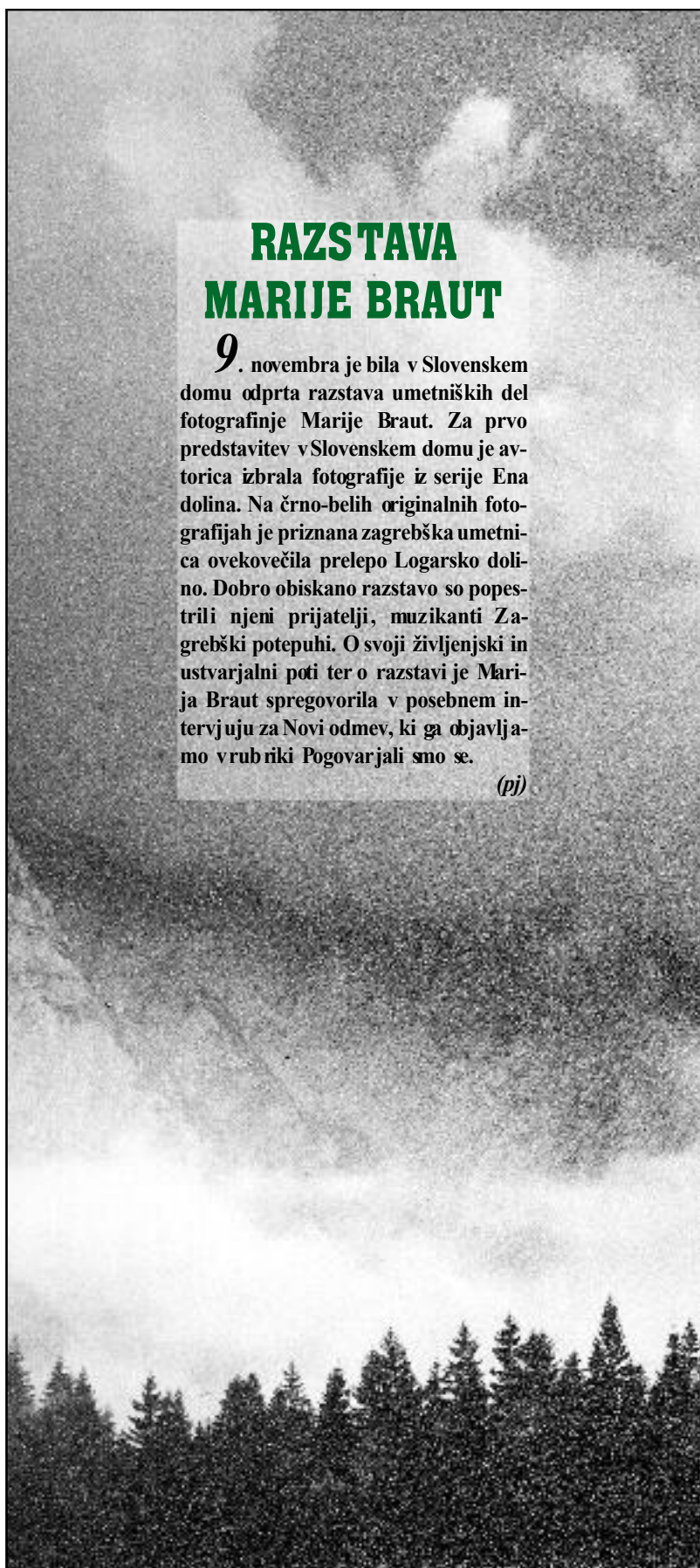
Olga Tkalčec

RAZSTAVA MARIJE BRAUT

9. novembra je bila v Slovenskem domu odprta razstava umetniških del fotografinke Marije Braut. Za prvo predstavitev v Slovenskem domu je avtorica izbrala fotografije iz serije Ena dolina. Na črno-belih originalnih fotografijah je priznana zagrebška umetnica ovekovečila prelepo Logarsko dolino. Dobro obiskano razstavo so popestrili njeni prijatelji, muzikanti Zagrebški potepuhi. O svoji življenjski in ustvarjalni poti ter o razstavi je Marija Braut spregovorila v posebnem intervjuju za Novi odmev, ki ga objavljamo v rubriki Pogovarjali smo se.

(pj)

NASTOP ODLIČNEGA DUA

Ob mednarodnem dnevu žena, 8. marca, je Slovenski dom polni

dvorani podaril izjemen koncert dua **Philipp/Batoš**. Na programu so bila dela Saint Saensa, Milottija, Ajdiča, Hahra in Weinerja. Klarinetist **Bruno Philipp** je diplomiral na zagrebški Glasbeni akademiji pod mentorstvom profesorja **M. Pravdiča**. Po diplomi se je izpopolnjeval v Parizu. Je dobitnik več prvih nagrad, rektorjeve nagrade Univerze v Zagrebu ter leta 2002 nagrade Picardie v Frankfurtu. Bruno Philipp se je predstavil kot izraziti koncertni umetnik močne osebnosti s popolnoma obvladano tehniko in izdelanim stilom. Iz dela v delo nam je Philipp odkrival svoje doživljanje in občutenje glasbe, pri čemer mu je pomagalo njegovo popolno obvladovanje instrumenta. Z lepimi frazami in mehкими pianissimi je prikazal vso lepoto umetniškega izraza klarineta, ki spominja na velikega hrvaškega klarinetista profesorja **J. Nochta**.

Ivan Batoš je diplomiral iz klavirja na zagrebški Glasbeni akademiji pod mentorstvom prof. **Đ. Tikvića**, magistriral pa pod mentorstvom profesorja **L. Pogorelića**. Je izreden spremljevalec in popolnoma enakopraven glasbenik - žal pa mu dotrajal pianino ni dovolil, da bi popolnoma razvil svoj umetniški izraz.

Duo Philipp/Batoš je vsekakor treba podpirati tudi v prihodnje. Oba glasbenika močno priporočamo Slovenskem domu v Zagrebu za bodoča sodelovanja v Sloveniji.

Radoslav Pilepić

prvi solo klarinetist Zagrebške filharmonije v pokoju

ŽUPANČIČEVA FRULICA ODZVANJA TUDI PREK MEJA

Nekoliko neobičajen, vendar zaželen in dobrodošel je bil obisk mladih pesnic in recitatorjev iz Slovenije, ki so se spoznali v Čmornlju, prestolnici Bele krajine, ki tudi sestavlja mozaik naše prelepe domovine po jeziku in prednikih. V Čmornlju deluje Zavod za izobraževanje in kulturo in kjer gojijo izobraževanje in kulturo, tam so tudi mladi in z njimi rast - telesna in duhovna. Iz druženja pa nastane potreba po primerjanju sposobnosti in plodov ustvarjalnosti. Tako je v Beli krajini nastala

Župančičeva frulica, ki poteka že 15 let, posvečena pa je spominu na Otona Župančiča, pesnika, rojenega na Vinici. Tam se vsako leto zberejo najboljši pesniki in najboljši recitatorji na posameznih slovenskih šolah. Na srečanju jim nagrado izročijo strokovnjaki s področja jezika, ustvarjalci, pesniki, pisatelji, igralci.

Čeprav danes, ko imamo radio, televizijo, plošče in druge pripomočke za reprodukcijo govora in pesmi, ni več nemogoče slišati domačo besedo, je doživetje te besede v živo nekaj čisto neprimerljivega, vzvišenege. 25. novembra smo v Slovenskem domu predano in pobožno vpijali pesmi dobitnice Župančičeve frulice za leto 2005 **Doroteje Vidmar** iz osnovne šole Šmarjeta ter drugih nagrajenk **Tine Bratuša** iz Šmarji pri Jelšah, **Nene Pogačič** iz Ruš, **Sare Primožič** iz Škofje Loke. Nekatere pesmi so strokovno izvedli nagrajeni recitatorji: **Senta Domjan** iz

Bogojine, **Marta Hojker** iz Ljubljane, **Glorija Meglič** iz Trebnjega, **Ana Petković** iz Novega mesta in **Nace Zavrtnik** iz Ptuja.

Razveseljivo je bilo slišati, da se mladi iz Slovenije in Hrvaške družijo, saj so slovenski ustvarjalci povabljeni na Goranovo prolječev Lukovdol, hrvaški pa na Vinico na Župančičevo frulico.

Poleg pesnic iz Slovenije se

nam je s svojo pesmijo predstavila tudi nagrajenka za najboljše pesmi za leto 2005, ki jo je prejela v Lukovdolu.

Veselo in obetavno je, da se mladi družijo. Druženje in prijateljevanje je dober temelj za lepšo bodočnost. Mladim prijateljem želimo še obilo uspeha in še mnogo srečanj in prijateljevanj, tudi z nami. *Majda Medvešček*

LEDNI PLEZALEC - ALJAŽ ANDERLE

14. decembra nas je obiskal slovenski ledni plezalec **Aljaž Anderle**. Na predavanje je prišlo veliko planincev, alpinistov in plezalcev

iz Zagreba, članov različnih planinarskih društev, ki se poznajo med seboj in so si družno prišli pogledati Aljaževe diapozitive. Z njimi in z doživetimi opisi nam je dočaral plezanje po zaledenelih slapovih, kot ga doživlja alpinist. Prepletale so se pripovedi o športnih dosežkih, načinu življenja in iskanju lastnih meja vzdržljivosti v mrzlih zimah Evrope, Severne Amerike

in Japonske. Videli smo ga na odmaknjenih gorah, v temačnih kanjonih in kričečih arenah mednarodnih tekmovanj v lednem plezanju.

Po predavanju so se mladi alpinisti in plezalci zbrali v knjižnici društva ter še dolgo razpravljali o lastnih izkušnjah in dogodivščinah, izmenjali pa so si tudi nasvete.

Miroslava Maria Bahun

SOTLA KOT USODA

26. oktobra je bila v Slovenskem domu predstavitev knjige *Sutla* kao sudbina (*Sotla kot usoda*) avtorja **Božidara Brezinščaka Bagole**. Delo sta predstavila avtor in njegov založnik Boris Krizmanič iz Pregrade. Za glasbeno razpoloženje je poskrbel mlad kitarist **Matija Krizmanič**.

Avtor je v svojo knjigo uvrstil potopise, zapise, eseje in ogleda. Knjiga je sestavljena iz štirih delov: Romanja, Slovenske izkušnje, *Sotla kot usoda* in Milina hrvaškega Zagorja. Knjiga govori o krajih in dogodkih ob Sotli, reki, ki deli in obenem združuje Slovence in Hrvate. Posebej zanimivi so zapisi o srečanjih avtorja z znanimi Slovenci - **Francom Rodecom, Antonom Stresom, Janezom Gradišnikom, Edvardom Kocbekom** in nesrečnim **Frančkom Križnikom**.

Božidar Brezinščak Bagola se je rodil leta 1947 v Vrbišnici, v občini Hum na Sotli, v hrvaškem Zagorju. Diplomiral je na Teološki fakulteti v Zagrebu leta 1974 in na Filozofski fakulteti v Beogradu leta 1978. Tega leta je začel delati v tovarni stekla Straža v Humu na Sotli, kot vodja službe za informiranje in kulturo. Leta 1993 je bil prvič, leta 2001 pa še drugič izvoljen za župana občine Hum na Sotli, ki meji na slovenske občine Rogatec, Rogaška Slatina in Podčetrtek.

Piše v hrvaščini in slovenščini. Slovenske pesmi in prozo je objavljajal v *Klicu časa*, *Razgovorih*, *Tribuni*, *Problemih*, *Dialogih*, *Prostoru in času*, *Sodobnosti*, *Obrazih*, *Mostu*, *Mladiki*, predvsem pa v *Literarnem nokturnu Radia Ljubljane* oz. *Radia Slovenije*.

Je član Društva hrvaških književnikov, Društva hrvaških knjižnih prevajalcev, Hrvaške kmečka stranke (HSS), Evropskega kulturnega centra Maribor in Društva hrvaško-slovenskega prijateljstva.

Leta 1971 je v Zagrebu prejel nagrado za poezijo A.B. Šimić.

Leta 1995 mu je tedanji slovenski veleposlanik v Zagrebu **Matija Malešič** izročil priznanje in knjigo *Plečnikovi kelih* za uspešno povezovanje kultur dveh sosednjih narodov.

Leta 1996 ga je tedanji hrvaški predsednik dr. **Franjo Tuđman** odlikoval z redom Danice Hrvaške za izredne zasluge v kulturi.

Božidar Brezinščak Bagola je izdal številna izvorna dela ter veliko prevodov iz slovenščine in nemščine v hrvaščino.

Polona Jurinić

PRIPOROČAMO IZ KNJIŽNICE

- Tokrat iz bogate ponudbe naše knjižnice priporočam dve deli Božidarja Brezinščaka Bagole. Najprej seveda knjigo *Sutla* kao sudbina, ki je pri založbi Matis iz Pregrade izšla leta 2005. Priporočam tudi knjigo *Moje slovenske izkušnje*, ki je izšla v slovenščini leta 2003 pri Mchorjevi družbi. To je knjiga potopisov, zapisov, pesmi in spominov. Sestavljena je iz štirih delov: Romanja po Hrvaški in Sloveniji (potopisi), Ustvarjalno odzivanje (zapisi), Sožitje brez meja (pesmi) in Enkratna pesem življenja (spomini na vzornika Franca Rodeta, spodbujevalca Antona Sresa, svetovalca Janeza Gradišnika, pesnika Edvarda Kocbeka in dušnega pastirja Frančka Križnika).

/P/J/

SVETOVNI DNEVI SLOVENSKEGA FILMA

V tednu od 21. do 24. novembra so v več kot 25 državah po svetu pod naslovom Svetovni dnevi slovenskega filma potekale projekcije štirih slovenskih filmov: *Ples v dežju* (1961), *Šelestenje* (2002), *Kajmak* in *marmelada* (2003) ter igrano-dokumentarnega filma *Z vzhoda* (2003). Projekt je nastal ob 100-letnici slovenskega filma, ki jo je Slovenija praznovala v letu 2005, idejno in organizacijsko pa so projekt zasnovali sodelavci programa *Slovenščina na tujih univerzah*, ki združuje lektorate slovenskega jezika po svetu in deluje v okviru Centra za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri Oddelku za slovenistiko na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani. Ob projektu je izšla tudi zloženska, v kateri so bili predstavljeni predvajani filmi, njihovi režiserji, spremljala pa jih je krat-

ka zgodovina slovenskega filma in razmišljanje **Mitja Čandra** o odnosu med filmom in knjigo. Igrane filme je prispeval Filmski sklad Republike Slovenije, film *Z vzhoda* pa Znanstvenoraziskovalno središče Univerze na Primorskem.

Namen projekcij je bil širšemu mednarodnemu krogu gledalcev predstaviti del slovenske filmske produkcije, z njo pa slovensko kul-

turo, civilizacijo in jezik. Hkrati je bila to priložnost, da so se med sabo povezali lektorji slovenščine na tujih univerzah in njihovi študenti, saj so vsi v istem tednu organizirali projekcije po svetu in prevedli brošuro v vse jezike držav, kjer so potekali Svetovni dnevi slovenskega filma. Projekt so z navdušenjem podprle tudi univerze po svetu, ki vključujejo slovenščino v svoje študijske programe, konzularno-diplomatska predstavništva Republike Slovenije in slovenska društva v tujini.

V Zagrebu so projekcije slovenskih filmov potekale v prostorih Slovenskega doma, in sicer sta bila v torek, 22. 11., prikazana film *Ples v dežju* in *Šelestenje*, v sredo, 23. 11., pa *Z vzhoda* ter *Kajmak* in *marmelada*. Skupina mladit, ki deluje v okviru Slovenskega doma, je v četrtek, 24. 11., dodatno prikazala še dva slovenska filma, in sicer *Vesna* ter *V leri*. Slovenski dom, ki skrbi za promocijo Slovenije in slovenskega jezika ne le med Slovenci, živečimi na Hrvaškem, pač pa med vsemi, ki so kakorkoli povezani s Slovenijo in jezikom, v svoje dejavnosti vključuje tudi študente, ki študira-

jo slovenščino na Filozofski fakulteti v Zagrebu, in tako bogato prispeva k seznanjanju s slovensko kulturo in jezikom.

Andreja Ponikvar,
lektorica za slovenščino na Filozofski fakulteti v Zagrebu

MARIBORSKA DVORIŠČA

21. decembra smo si v naši dvorani ogledali večkrat nagrajen dokumentarni film *Televizije Slovenija*, ki prikazuje mariborska dvorišča in dogajanja na njih. Režiser filma **Bojan Lobovič** je film posnel po istoimenski knjigi **Jerneja Ferleža**. Glasbo je skladal **Marko Grobl**.

Na vabilu je bilo zapisano, da bodo s tem filmom prišli svoje predvsem Mariborčani. Zame to vsekakor velja, sam sem v filmu prepoznala znance iz mladosti - fotograf **Hochstaetterja**, krojača **Furgulo**, pevca **Alfija Nipiča** - in mnoge znane ulice, hiše, gostilne, dvorišča.

Polona Jurinić

KREATIVNA DELAVNICA OSMICA

Ko smo jeseni potovali v Šibenik na nastop našega pevskega zboru, je med potjo pogovor nanesel na različne teme, član zboru **Jakob** pa je začel pripovedovati o svojem konjičku - izdelovanju rož in cvetličnih aranžmajev iz krep papirja. Opisoval je bidermajerske šopke, ki jim pravi kar biderji, pa o izdelavi vijolic, vrtnic, anemon, nato pa še o slikanju v različnih tehnikah, tudi o slikanju na steklo, o poslikavi velikonočnih pirhov in izdelavi božičnih okraskov. Pripovedoval je tako vzneseno, da je več članic zboru pomislilo, kako lepo bi se bilo naučiti spretnosti, ki jih Jakob tako dobro obvlada, in kako lepo bi bilo uživati v nečem, kar človek sam ustvari. Ko je opazil, o čem razmišljajo kolegice, se je prijazno ponudil, da nas nauči kakšne od spretnosti. Že na prvo naslednjo vajo pevskega zboru je Jakob s seboj prinesel nekaj svojih izdelkov. Tako so nas navdušili, da smo se brž sporazumeli o dnevu, ko bi se lahko začeli sestajati in učiti. Dogovorili smo se, da se bomo dobivali v Slovenskem domu ob dopoldnevih. Na prvem srečanju so se nam Jakobovi napotki zdeli zapleteni, naše roke so bile nespretno, vendar se nismo ustrašili, saj smo se resno odločili, da se bomo naučili izdelovati lepe predmete. Naš učitelj nas malo graja, še več pa hvali, mi pa uživamo v prijetnem druženju in delu. Kmalu smo se domislili, da bi naša dejavnost lahko prerasla v stalno kreativno delavnico pri Slovenskem domu, kjer bi člani s smislom za ročne spretnosti lahko razvili svoj umetniški talent. Našo zamisel je takoj sprejel predsednik društva **Šonc**, ki je svoje odobranje potrdil tudi

z denarno podporo za nakup potrebnega materiala.

Začelo se je z izdelovanjem cvetja in cvetličnih aranžmajev, sledilo bo barvanje in oblikovanje pirhov, nadaljevali bomo s tehnikami slikanja na uporabne predmete, nato se bomo lotili božičnih okraskov in tako naprej.

Da bi pokazali, kaj delamo, bomo še pred veliko nočjo pripravili razstavo. Ker je časa malo, se sestajamo dvakrat na teden. Želimo si, da bi se predstavili s čim več izdelki, da bi imeli obiskovalci kaj videti in da bi bili z razstavo zadovoljni.

Stanka Novkovič

MARTINOVANJE Z DRUŠTVOM ORLICA IZ PIŠEC

Martinovanje in prireditve ob podobnih praznikih so zelo priljubljeni in dobro obiskani dogodki v našem domu, saj člani vemo, da bomo preživeli veseli in pester večer. Tako je bilo tudi na martinovo. Zbrani v prepolni dvorani smo se ves čas smejali in prepevali skupaj z našimi gosti iz društva Orlica iz Pišec. Oktet Orlica, dramska skupina, folklorna skupina Du-

plo in domači harmonikarji so nam pripravili nepozabno martinovanje.

Že pogled na oder je povedal, kakšen večer bomo preživeli. Videli smo domačo kuhinjo, v kateri je gospodinja Ivanka pridno kuhala, da bi čim bolj pogostila duhovnika. Hčerka je pospravljala, saj bi morala hiša sijati, vendar je pozornost bolj kot hišnim opravilom posvečala fantom, ki so peli zunaj... Videli smo še vinsko klet, polno sodov, sušenih klobas, slanine... in gospodarja v njej, ki je veselo pripravljaval vse potrebno za krst mošta, ki bo postal vino. Zaslili smo veselo pesem in že so v klet prikorkali fantje, za njimi pa še duhovnik z mežnarjem. In obred se je začel. Po stari navadi je iz

mošta nastalo vino, ki ga vsi poskušajo in pijejo. Harmonikarji so zaigrali, dekleta iz folklorne skupine pa zaplesala in veselju ni bilo ne konca ne kraja.

Tu se pije, tu se vriska, tu se pleše, tu se stiska. Vse prelepo je, tako da je dolgo v noč trajalo. Povem naj vam še tole: nosil se je znak, kdor napije se tak naj ne zameri mu nihče, samo domov naj ga odpelje.

Ivanka Ničević

V PETEK SE DOBIMO

Novembrski prvi petek je bil ravno na rojstni dan slavnega hrvaškega pesnika, "barda" hrvaške poezije, **Dragutina Tadijanovića**. Zato je Silvin prebral dve slovenski pesmi v prevodu Dragutina Tadijanovića, Noč dolazi u moju tihu sobu, **Ivana Cankarja** in Večernja pjesma, **Antona Vodnika**. Ker je bila istega dne v HNK-ju obletnica opere *Ero z onega sveta* (Era pa so večnoma peli slovenski umetniki), je **Marija Hanžek** zapela *arijo Đule*. Sledil je **Silvinov** petkov koledar s podatki o dogodkih pred petimi leti in podatki o slavljenicah. Čestitke, penina, klepet, petje in ples.

Decembrski prvi petek je potekal v znamenju miklavževanja; pred 2. svetovno vojno je bila to tradicionalna prireditev v društvu. Silvin je kot sv. Miklavž prebral podatke o slavljenicah in petkov koledar. Spremljala sta ga parkel Slavko in angelček Klara. Povedal je, da se je znašel v stečaju, saj je bila konkurenca dedka Mraza (pa tudi Mrazovih babic in deklet, ki so njih polne ulice) prevelika. Zato je srečelov sicer zastoj, vendar je treba za vsako številko plačati administrativno takso, tako kot v ambulanti pri zdravniku. Ker je bil vsak listič dobitni, je pri mizi z darili nastala neverjetna gneča; Polona, Cveta, Ivanka in Jelena so imele polne roke dela. Z majhno zamudo je počila penina in razlegla se je pesem - kolikor kapljic, toliko let.

Januarski prvi petek je sovpadel s praznikom sv. treh kraljev, za-

to je bilo pričakovati manjši obisk. Toda število slavljenec je bilo - prav nasprotno - večje, kot ponavadi. Po Silvinovi statistiki in Mirini evidenci je bilo v januarju rojenih 77 članov. Njihova skupna starost bi bila 4.411 let, povprečna starost pa 57 let. To je dokaz, da se tudi starejša generacija želi in zna zabavati. Silvin, ki se kar naprej trudi, da bi v petkova družabna srečanja vnesel kaj novega, se je spomnil, da bi lahko namesto praznovanja rojstnih dnevov pripravili godovanja. Ko pa je v koledarju preštel 28 svetih in blaženih Ivanov, je to idejo opustil. Še posebej, ker imamo poleg Ivana še Ivico, Iva, Iceka, Icana, Jara in Ivana-Pavla. In če k temu dodamo še žensko ime Anamarija v različnih variantah... Vse to govori v prid ohranitvi slavljenja rojstnih dni. Ko se je prebudil iz fantaziranja, je povedal še novoletno šalo. S šalami je po stari navadi nadaljeval Boris in uspešno nasmejgal občinstvo. Na odru so se ob penini in zdravici zvrstili vsi slavljenici. Klara je recitala svojo pesem

slavljenca Silvinu, z željo, da bi še naprej skrbel za petkova srečanja. Slavljenici so se izkazali z lepo aranžirano mizo s slaščicami in sendviči. Tudi dobre kapljice ni zmanjkalo.

Februarski prvi petek se je začel z večjo zamudo in na čuden način. Na oder je stopil Slavko in obupano povedal, da sta Silvin in Mira preprosto izginila. Vprašal je Borisa, ali ima kaj v rezervi. Boris je na hitro prebral šaljivo pismo svojega prijatelja, v katerem tarna o težavah upokojenca. Nadaljeval je s šalami. In ko se je ravno razgrel, je na oder priteknel Silvin v zaščitnem plašču, kapi in rokavicah. Zavpil je: "Mislim da sem rešil uganke, zakaj v lanski sezoni nismo imeli kolektivnega izleta v Slovenijo!" Pokazal je suvenir Slovenija v državnih mejah in dejal: "Poglejte kokoš - Slovenija izgleda kot kokoš! Verjetno smo se bali, da bi v Sloveniji dobili ptičjo gripo." Sploh nas zadnje čase strašijo z živalskimi boleznimi, ki se lahko prenesejo na človeka. Komaj smo

malo pozabili na bolezen norih krav, že se je pojavila prašičja koler, nato pa še kozja mrzlica, zaradi kater so v Istri pobili več sto koz. Kaj pa če se pojavi še ribji gastritis ali pa ribja angina, ko se ti v grlo zapiči ribja kost. Kar se zlahka zgodi, če v Sloveniji poješ ribo iz Savudrijske vabe, na Hrvaškem pa ribo iz Piranskega zaliva. Ta nevarnost bo obstajala, dokler Hrvaška ne pride v Evropsko unijo. Tedaj pa bo za vse morje spet naše. Silvin je opozoril še na računalniški virus, ki ga napovedujejo. Da naš računalnik že ima virus ali pa je alergičen na prve petke, dokazuje dejstvo, da te prireditve ni več v napovedi dogodkov. Ali mu je res pretežko napisati: Ne pozabite na druženje na prvi petek? Drugi virus je pokazal, da imamo v februarju slavljenca, rojenega leta 1900, ki je torej star 106 let. Silvin ga ni upošteval v statističnem obračunu. Statistika sicer kaže, da je v februarju rojenih 74 članov. Skupaj so stari 4.227 let, povprečna starost pa je 57 let. Ta stara stna doba kaže, da smo že nagnjeni k pozabljanju, zato nas bi bilo res treba spomniti na petkova druženja.

Sledila sta petkov koledar o dogodkih leta 2001 in povabilo slavljenecem, da pridejo na penino. Tokrat sta bili na voljo kar dve steklenici, ob katerih smo slavljenecem zapeli - kolikor kapljic, toliko let. Po prigrizku je bil ples bolj živahen, kot ponavadi. Boris je namreč pripravil disketo s plesnimi melodijami, med katerimi niso bili samo valčki in polke, ampak tudi plesni evergrini, ki so nas spomnili na našo mladost.

Ervin

SLOVO OD STAREGA LETA

Tako kot že vrsto let je Slovenski dom tudi letos pripravil srečanje in druženje, katerega cilj je bil s pesmijo, plesom in dobrim druženjem dati slovo staremu letu in se složno pripraviti na srečanje z novim letom. Ob zlahkni kapljici, ki je bila dobrodošel dodatek k pršutu in drugim dobrotam, so se veselili člani Slovenskega doma zavrteli ob poskočnih (za nekatere že kar malo preveč hitrih) zvokih "že kar našega" muzikanta **Branka**, ki je s svojo pojočo hčerko popestril že tako sproščeno zabavo. Seveda ni manjkalo niti pesmi, dobrih šal in sploh - urice so hitro minevale in v zgodnjih jutranjih urah smo si vsi še enkrat zaželeli srečno novo leto.

Irena Hribar-Buzdovačič

NAŠE DRUŽENJE Z IZGNANCI IZ ORMOŽA

Člani zagrebškega krajevnega odbora Društva izgnancev Slovenije smo z veseljem sprejeli vabilo KO DIS iz Ormoža, da jih obiščemo in z njimi preživimo en dan. Predsednik naše organizacije **Slavko Kramar** nam je vabilo posredoval po telefonu in pisno ter tudi organiziral pot v Ormož.

V lepem avtobusu s štirimi zvezdicami nas je prijazen šofer Ivan 12. oktobra popeljal prek Varaždina v Ormož, k prijateljem, s katerimi smo v letih 1941-45 delili skupno izgnansko usodo. Na slovenski strani državne meje, ki poteka po reki Dravi, nas je pričakal predsednik KO DIS Or-

mož **Vladimir Kovačič** in nam zaželel dobrodošlico. Formalnosti na meji so bile hitro opravljene, saj je bil na sprednji šipi avtobusa pritrjen znak izgnancev - lastovke.

Kmalu smo zagledali gosti šče Pavlovič-Grivec in pred njim nasmejane gostitelje. Po predstavljanju in pozdravljanju smo takoj zavili v gostilno. Pripeli smo si rdeče nageljne, nato pa so sledili pozdravni govori predsednika ormoškega Društva izgnancev **Vlada Kovačiča**, podpredsednik Društva izgnancev Slovenije **Jožeta Križančiča** in predsednika ormoškega Združenja borcev NOB **Martina Kramarja**. V medsebojnih pogovorih smo se spomnili naših žalostnih in težavnih časov izgnanstva. Naš predsednik se je zahvalil za vabilo in topel sprejem in predstavil našo krajevno organizacijo.

Sledil je ogled Ormoža pod vodstvom Martina Kramarja. Zbrali smo se pred gradom, v aleji doprsnih kipov pomembnih in zas-

lužnih rojakov mesta in okolice. Nato smo se z avtobusom skupaj popeljali po ormoško-jeruzalemskih bregovih. Čudovita pokrajina nas je očarala s slikovitostjo in plodnostjo, s prekrasnimi valoviti nasadi žlahtne vinske trte. Pot nas je vodila skozi Malečnik in Svetinje do zidanice Malek, kjer smo pod strokovnim vodstvom agronomije Katje in enologa Rudija degustirali vrhunska vina: šipon, renski rizling in laški rizling. V vinoteki smo se tudi oskrbeli z lepimi spominki zlate kapljice.

Na izletniški kmetiji Kolarič smo ob zvokih harmonike uživali v bogatem kosilu. Tudi zapeli in zaplesali smo, skupaj z gospo Tilčko, lastnico domačije. Z vinskega vrha smo se spustili mimo Miklavža pred grajski stolp iz leta 1278, ki je del gradu. Na gradu, v salonu z lepimi freskami, nas je sprejel župan občine Ormož **Vili Trofenik**, ki nas je seznanil z zgodovino mesta in nam

podaril zbirko knjig "Ormož skozi stoletja".

Predsednik KO DIS Ormož Vlado Kovačič je našemu predsedniku v spomin na obisk izročil darila: poleg nekaj steklenic zlate kapljice še leseni klopotec, avtohtoni jeruzalemsko-ormoški spominek. Pravi klopotci so visoki več metrov in jeseni v času zorenja grozdnih jagod s svojim klopotanjem odganjajo ptice iz vinogradov.

Naš predsednik je ormoškimi izgnancem izročil grafiko našega člana, akademskega slikarja Jožeta Rebernaka "Kolpa".

Po srečanju smo bogatejši za nova spoznanja in spomine na nepozabno druženje z ljubeznivimi gostitelji, našimi soizganci. Z željo, da nas Ormožani obiščejo v Zagrebu, smo se zahvalili in poslovili. Prlekija nas je očarala, Prlekenosimo v srcih!

Na poti v Zagreb so nas med vožnjo spremljale Avsenikove melodije, med njimi tudi najlepša pesem: Slovenija, odkod lepote tvoje...

Marinka Lušin-Jocić

V SPOMIN VERI ŠONC

Pred koncem minulega leta, 18. decembra 2006, nas je zapustila **Vera Šonc**, najstarejša članica Slovenskega doma.

Rodila se je 30. avgusta leta 1911 v Stranicah pri Slovenskih Konjicah. Mama Silva Bobič, rojena Binter, je bila učiteljica, oče Ferdo Bobič pa banski šolski nadzornik. Napisal je Slovensko slovnico in čitanko Preljubo veselje, o kje si doma, po kateri so se učile pisati in čitati generacije slovenskih otrok. Ker je odrasla v učiteljski družini, je razumljivo, da si je tudi sama za življenjsko pot izbrala učiteljstvo. Končala je realko in učiteljico v Mariboru in Gradcu. Zaposlila se je kot učiteljica na Polskavi, ki je bila takrat zaostala in revna vas v Prekmurju. Moža Zorana je spoznala v Mariboru in se poročila z njim, čeprav je takratna zakonodaja učiteljicam prepovedovala vstopanje v zakonski stan. Vihar 2. svetovne vojne jo je odnesel v Beograd, kjer je doživela in preživela bombardiranje mesta. Kot begunka je končala v Beli cerkvi, kjer se je vključila v delo Rdečega križa in organizirala predstave za otroke, v katerih je sodelovala tudi sama. Po koncu vojne se je v celoti posvetila vzgoji otrok in družinskemu življenju. Zoranu, Vereni in Darku je pomagala pri

šolskih obveznostih, učila pa jih je tudi igranja na klavir, violino in violončelo. Vera si je želela, da se otroci naučijo igranja na vsaj en instrument in tako je bil dom družine Šonc vedno napolnjen z glasbo.

Vera je moža je izgubila zelo zgodaj, že leta 1973. Zato je njena ljubezen do otrok postala še močnejša, navezanost še bolj čustvena. Ko so otroci odšli po svojih poteh, se je popolnoma posvetila odraščanju, vzgoji in učenju vnukinj. Z njimi in vsemi najbližji mi je vedno govorila samo po slovensko; otroci in vnukinje so vse počitnice preživljali v Sloveniji. Izredna in močna ljubezen do slovenskega jezika, slovenske kulture in rodne Slovenije jo je čvrsto povezala s Slovenskim domom. Njene knjige v knjižnici, ki ne bi bila pri njej doma, ki je ne bi prebrala. Veliko krat je opozarjali, da bi morali knjižnico obogatiti z novimi naslovi sodobnih pisateljic. Vera je bila redna obiskovalka vseh prireditelj v Slovenskem domu. Ne le obiskovalka, tudi stroga opazovalka in komentatorka dogajanj, z bridkimi ocenami, s katerimi je želela vzbuditi družabno življenje v Slovenskem domu, da bi bilo še bogatejše in napolnjeno s še zanimivejšimi vsebinami.

Vera je Slovenski dom resnično doživljala kot svoj drugi dom. To so vedeli in čutili tudi njegovi člani, ki so se v velikem številu še zadnjih poslovlili od nje na pokopališču na Mirogoju.

Med nami je le še malo tako zavednih Slovencev, kakršna je bila Vera. S toliko pripadnosti slovenstvu in predanosti društvu. Bila je tudi vzorna mati, žena, babica, prijateljica.

Vero bomo za vselej ohranili v najtoplejšem spominu.

V SPOMIN BALETNEMU MOJSTRU STANETU LEBENU

13. februarja smo se pri zagrebškem krematoriju u poslovili od oblogetnega člana baletnega ansambla Hrvaškega narodnega gledališča v Zagrebu **Staneta Lebena**. Baletni mojster in solist je umrl po dolgi bolezni, 6. februarja v Zagrebu. Rodil se je v Ljubljani 4. julija leta 1938. V rojstnem mestu je končal baletno šolo in se zaposlil v Operi in baletu SNG Ljubljana. Leta 1962 je postal član Baleta HNK-ja Zagreb in tej gledališki hiši je ostal zvest vse do upokojitve leta 1985. V tem obdobju je sodeloval v skoraj vseh repertoarnih predstavah in ustvaril opazne vloge v klasičnih in sodobnih baletnih predstavah. Gostoval je po celi Evropi in v Ameriki.

Njegove najpomembnejše stvaritve so bile v baletnih predstavah Pulcinella I. Stravinskega, Timuljčica P.I. Čajkovskega, Vrag na vasi Lhotke-Kalinskega, Človek pod ogledalom M. Klemena, Romeo in Julija S. Prokofjeva, Variacije P. Dešpalja.

Vsi ljubitelji kulturne umetnosti bodo Staneta Lebena ohranili v lepem spominu.

Polona Jurinić

PRESEDNIKI KROVNIH ORGANIZACIJ ZAMEJSKIH SLOVENCEV PRI PRESEDNIKU SLOVENSKE VLADE

9. februarja je bila v Ljubljani izredna seja Slomaka, na kateri je predsednik **Rudi Pavšič** poročal o nasprotovanju Slomakovemu amandmaju k predlogu Zakona o odnosih Republike Slovenije s Slovenci zunaj njenih meja. S tem dopolnilom bi Slomak postal pravni subjekt v Republiki Sloveniji, kar pa nekateri ocenjujejo za protipravno. Pavšič je napovedal, da bo za pravno mnenje zaprosil Pravno fakulteto v Ljubljani. Udeležence je tudi obvestil, da je vse pripravljeno za obisk Bruslja med 27. in 30. marcom. Vsaka obmejna država lahko v delegacijo prijavi največ šest predstavnikov.

Popoldne je predstavnike Slomaka sprejel predsednik slovenske vlade **Janez Janša**. Navzoči so bili tudi zunanji minister dr. **Dimitrij Rupel**, finančni minister dr. **Bajuk** in vodje koalicijskih strank. Predsednik vlade je uvodoma poudaril, da bo Republika Slovenije tudi z zakonom uresničila ustavno obveznost do Slovencev zunaj državnih meja. Predsednik Slomaka **Rudi Pavšič** je predstavil težave v usklajevanju amandmajev. Predsedniki krovnih organizacij so poročali o težavah v slovenskem zamejstvu, zlasti na Avstrijskem Koroškem, kjer deželni glavar tmasto nasprotuje postavitvi dvojezičnih napisov, in v Italiji, kjer še vedno ni uveljavljen zaščitni zakon. O razmerah na Hrvaškem je govoril **Darko Šonc**. Poudaril je, da težav v izvajanju manjšinsko-kulturnih programov ni, saj je hrvaška država z ustavnim zakonom vsem

manjšinam zagotovila enake pravice pri ohranjanju tradicije in izražanju nacionalne identitete. Pozval je k čim hitrejšemu reševanju odprtih vprašanj med državama (državna meja, ribolovna cona, epikontinentalni pas, Jedrska elektrarna Krško, Ljubljanska banka), s čimer bi popravili neprijetno vzdušje, v katerem živijo Slovenci na Hrvaškem.

Franc Strašek

RAZPRAVA O ZAKONU O ODNOSIH REPUBLIKE SLOVENIJE S SLOVENCİ ZUNAJ NJENIH MEJA

V Državnem zboru se nadaljuje razprava o zakonu o odnosih Republike Slovenije s Slovenci zunaj njenih meja. Na 4. nujno sejo komisije za Slovence v zamejstvu in po svetu, ki je bila 3. februarja, je predsednik **Janez Kramberger** povabil tudi zainteresirano javnost: Urad predsednika države, Urad predsednika vlade, Urad za Slovence v zamejstvu in po svetu, ministrstva za zunanje zadeve, za kulturo, za šolstvo in šport, za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo, za notranje zadeve, Službo vlade za lokalno samoupravo in regionalni razvoj, Komisijo Državnega sveta za mednarodne odnose in evropske zadeve, Inštitut za narodnostna vprašanja Slomak, manjšinske organizacije iz zamejstva (Avstrija: Narodni svet Koroških Slovencev, Zveza slovenskih organizacij, Kulturno društvo člen 7, Enotna lista; Italija: Slovensko kulturno gospodarska zveza, Svet slovenskih organizacij, Stranka slovenska skupnost; Hrvaška: Zveza slovenskih društev na Hrvaškem; Madžarska: Zveza Slovencev na Madžarskem in Državna slovenska samouprava), Svetovni

slovenski kongres, Izseljensko društvo Slovenija v svetu, Združenje Slovenska izseljenska matica, Rafaelovo družbo.

Amandmaje na predlog zakona so podali Komisija, Slomak, Urad, Svetovni slovenski kongres, Enotna lista in Zbirka tiskov Slovencev zunaj RS (NUK), Državni svet RS pa je podal mnenje. V štiriurni razpravi sta bila v ospredju amandmaja k 18. in 19. členu.

V imenu Urada sta **Rudi Merljak** in državni sekretar **Zorko Pelikan** predlagala, da se 19. člen dopolni tako, da bo Urad za Slovence v zamejstvu in po svetu vodil minister brez listnice. Ta predlog so navzoči soglasno podprli.

Pač pa so bila deljena mnenja glede predloga **Rudija Pavšiča** in **Marijana Pippa**, da se 18. člen dopolni tako, da bo imela Slovenska manjšinska koordinacija (Slomak) v Republiki Sloveniji status osebe javnega prava in da bo zastopala slovensko narodno skupnost iz sosednjih držav v odnosih z Republiko Slovenijo. Po besedah Rudija Merljaka Urad temu predlogu nasprotuje, saj je v nasprotju s pravnim redom Republike Slovenije. Razprava se bo nadaljevala. *F. S.*

PRIPRAVE ZA NAČRTOVANJE DEJAVNOSTI V LETU 2006

Na pobudo Urada za Slovence v zamejstvu in po svetu Republike Slovenije in v organizaciji Kulturno prosvetnega društva Slovenski dom Bazovica je 16. novembra na Reki potekalo izobraževanje za pripravo projektov in programov dejavnosti slovenskih društev v zamejstvu za leto 2006. Na seminarju so sodelovali predsedniki oziroma predstavniki društev iz Zagreba, Reke, Lovrana in Pulja. Iz Slovenskega doma in Zveze slovenskih društev na Hrvaškem so se seminarja udeležili **Darko Šonc**, **Franc Strašek** in **Mira Bahun**. Na seminarju smo zvedeli, kako pravilno načrtovati projekte in programe, saj bodo finančne podpore deležni le tisti, ki bodo pripravljeni v skladu z razpisnimi določili. Seminar so vodili predstavniki Urada **Tadej Bojinc**, **Andreja Šimenc** in **Suzana Martinez**, ki se jim za pravočasna in strokovna pojasnila toplo zahvaljujem. *F. S.*

SREČANJE NEKDANJIH UČENCEV IN "TRŠICE" BOŽIDARE BOŽIČ

SLOMAK V SLOVENSKEM DOMU

V Slovenskem domu so se 2. decembra sešli predstavniki Slovenske manjšinske koordinacije (Slomak). Iz Italije sta prišla **Rudi Pavšič** (predsednik Slomaka) in **Sergij Pahor**, iz Avstrije **Marja Sturm**, **Marjan Pipp** in **Branko Lenart**, iz Madžarske **Jože Hirnok**, gostitelja pa sta bila **Darko Šonc** in **Franc Strašek**. V ospredju razprave je bil Zakon o odnosih med Slovenijo in Slovenci, ki prebivajo zunaj njenih meja. Rudi Pavšič je poročal o sestankih z voditelji parlamentarnih strank v Državnem zboru. Mnenja vladajočih in opozicijskih strank se razhajajo zlasti glede vprašanj, ali naj Urad za Slovence v zamejstvu in po svetu vodi minister brez listnice in ali naj se pri vladi ustanovi novo telo Svet slovenske nacionalne manjšine, ki bi ga vodil premier. Po Pavšičevi oceni imata oba predloga, ki jih zagovarja tudi Slomak, trenutno večjo podporo pri voditeljih opozicijskih strank. Slomak bo pri obeh predlogih vztrajal, če ne bosta upoštevana, pa bo zahteval, da se Urad vme v okrilje Ministrstva za zunanje zadeve, saj zdajšnji položaj, ko Urad deluje v okviru vlade, Slovincem v zamejstvu in po svetu ne ustreza. V nadaljevanju so udeleženci sestanka oblikovali ožje telo, ki bo pod vodstvom Rudija Pavšiča pripravilo obisk Bruslja, tam pa srečanje s slovenskim komisarjem Janezom Potočnikom, slovenskimi poslanci v evropskem parlamentu in predstavniki evropskih teles, ki se ukvarjajo z manjšinskimi temami. Rudi Pavšič je povedal, da bo za finančno pokritje tega obiska poskrbel slovenski poslanec in predsednik LDS **Jelko Kacin**. Predstavniki Slomaka so pohvalili okroglo mizo o varovanju slovenske manjšine v zamejstvu, ki je bila istega dne v Slovenskem domu. Na koncu je Rudi Pavšič ocenil, da se je Slomak že močno uveljavil, da pa bi morali zdaj preučiti tudi možnosti za njegovo registracijo v pravno osebo. Podatke o tem bosta do prihodnjega sestanka Slomaka zbrala Rudi Pavšič in mag. Marjan Pipp.

Franc Strašek

V Slovenskem domu KPD Bazovica se je decembra lani zbrala skupina nekdanjih učencev nižjih razredov slovenskega oddelka, ki je v OŠ Matteotti na Reki deloval v začetku petdesetih let minulega stoletja. Ustanovili so ga na pobudo utemeljiteljice društva Bazovica Zora Ausec, Tržačanke, ki se je pomera šole dobro zavedala. Pouk se je začel v šolskem letu 1950/51 v poslopju, kjer je danes Fakulteta za pomorstvo. Potekal je v kombinirani obliki, po dva razreda skupaj. Prvega in drugega je vodila **Zora Ausec**, tretji in četrti razred pa je prevzela takrat komaj 18-letna **Božidara Božič**, pozneje profesorica matematike in fizike na reški srednji tehnični šoli. Kot pravi danes, je bila takšna oblika pouka zgrešena in za Reko kot urbano okolje povsem neprimerna. Druga pomajkljivost je bilo premalo ur hrvaškega jezika, zato so imeli otroci težave pri prehodu v peti razred. Nekateri so celo izgubili leto. Edina možnost, da bi se šola obdržala, bi bila po njenem mnenju uvedba celotne osemletke in zagotovitev nadaljnjega šolanja v slovenščini. Razlogi za zapiranje šole nikakor niso bili politične narave, odločno trdi nekdanja "tršica" in dodaja, da so jim šli poleg ravnateljice na roko vedno tudi kolegice in kolegi v šoli.

Dokumentacija o šoli je skromna: ves arhiv je ostal pri pokojni Zori Ausec doma, stika z dediči ni, dostopni so le podatki v šolskem imeniku, shranjenem v arhivu OŠ Kozala na Reki. V treh šolskih letih ga je obiskovalo skupaj 81 učencev, od tega nekaj več dečkov kot deklic. Domačini otrok je bilo 13, največ učencev se je priselilo iz Slovenije (41), nekateri pa celo iz Argentine. Kljub temu da je šola delovala le tri leta, društvo ni izgubilo stika s slovenskimi otroki.

Pestra zunajšolska dejavnost, v katero je domača vse otroke vključila neutrudna Zora Ausec, k sodelovanju pa pritegnila še vrsto gledališnikov, ki so takrat delovali v HNK Ivana Zajca na Reki, se je bogato obrestovala in botrovala močnemu podmladku v društvu in poznejšemu aktivnemu članstvu, v katerega sodita tudi nekdanji učenki **Dragica Troha Rizman**, in **Loredana Zidar Jurković**. Obdobja slovenske šole na Reki se zelo radi spominjajo tudi nekatere druge učence, ki jih je življenjska pot zanesla daleč v svet. Med njimi je **Ines Česnik Pejatović**, ki se je na Reko preselila iz Argentine, se pozneje poročila na Švedsko, danes pa živi v Brseču. Lepe spomine ima tudi **Marjetica Božič Togunjac**, profesorica glasbe na reški glasbeni šoli Ivan Matetič Ronjgov. Njena družina je v društvu aktivno delovala dolga leta in mu dala enega od predsednikov (oče **Drago Božič** je bil tudi eden najstarejših članov društva). Posebej omenja glasbenike, med njimi na prvem mestu Rajmonda Hrovata, več let tudi zborovodjo mešanega pevskega zbora.

Marijana Mirković

Pater Lino pri prvem obhajilu; včasih so na Reki potekale nedeljske maše v slovenščini. "Tršica" Božidara Božič por. Hero, še vedno zelo mladostna in polna energije.

PRVI SLOVENSKI VEČER IN PREŠERNOV DAN V PULJU

Med razmišljanjem o pripravi prednovoletnega druženja za naše člane se je porodila zamisel, da bi srečanje poimenovali Slovenski večer. Že takoj pa smo se zavedli, da bo to velika obveznost, saj se bomo morali izkazati pred javnostjo. Primeren in dovolj velik prostor za prek 120 udeležencev smo zagotovili z najemom dvorane v Italijanskem domu kulture. Okrasili smo jo z našimi simboli. Na oder smo "postavili" Triglav, izpod katerega je tekel slap. Iz odprtega starega kovčka so moleli stari kuhinjski pripomočki, nageljčki in knjiga. V prvem delu večera smo se predstavili s kratkim kulturnim programom, v katerem smo skušali zajeti vse naše aktivnosti. Tako je prvič, po šele dvomesečnih vajah, ob spremljavi harmonike nastopil pevski zbor. Literarna sekcija se je predstavila z dvema članicama, **Damijano Pezdirc** in mlado **Barbaro Slivar**, ki sta recitirali svoje pesmi. Navdušile so naše najmlajše članice: osemletna **Jasna Perica** in sedemletna **Alesia Dušić** sta zapeli, sestrici **Bukovnik**, desetletna **Božena** in dvanajstletna **Simona**, pa sta igrali na flavto in klavir.

Sledila je pogostitev z dobrotami na "slovensko vižo", nato pa veselo rajanje do poznih ur.

Uspešen večer je presegel vsa pričakovanja! In sklep? Slovenski večer bo postal tradiciionalno prednovoletno druženje Slovencev in naših prijateljev. Že tretjič zapovrstjo pa smo v društvu proslavili Prešernov dan. Prvo, skromno proslavo smo pripravili na samem začetku delovanja društva, ko so obiskovalci še sedeli v neogrevanih prostorih in na izposojenih stoli! Letos pa je v lepo opremljenem prostoru potekala že prava kulturna prireditev. Obiskovalce, ki so naš prostor izpolnili do zadnjega kotička, je najprej pozdravila nova predsednica društva **Klavdija Velimirović**, nato pa je program vodila in posamezne točke povezovala naša članica in pesnica **Damijana Pezdirc**.

Pevski zbor je zapel venček pesmi v čast vinski trti in dobri kapljici, ki ju je tudi Prešeren čislal. Članice literarne skupine **Jasmina Ilić-Draković**, **Vesna Jelinčić** in **Anette Al Sharafy** so z občutkom recitirale Prešernove, Gregorčičeve in Kosovelove pesmi, voditeljica **Damijana** pa svoje. Sestrici **Božena** in **Simona Bukovnik** sta se predstavili z zahtevnimi skladbami, prva na flavti, s temo iz Mozartove 40. simfonije, druga pa na klavirju z Bertinijevu Etudo v D-duru. V programu je sodeloval tudi zbor iz Makedonskega kulturnega Društva "Kočo Racin" iz Pulja, ki se je odzval našemu vabilu in zapel pesem *Vo Strumica*. O proslavi sta poročala *Glas Istre* in *Radio Pula*. K.V.

ZADAR: PRVA LETNA SKUPŠČINA "LIPE" IN PREŠERNOVA PROSLAVA

Slovensko kulturno društvo *Lipa*, ustanovljeno pred letom dni, je imelo 27. februarja redno letno skupščino. V multimedijski dvorani zadrške mestne knjižnice se je zbralo 19 članov društva, prišlo pa je tudi kar nekaj domačinov, ki so študirali, živeli ali delali v Sloveniji. Za skupščino so zvedeli iz Zadrškega lista oziroma iz obvestila na radiu. Povabilu so se odzvali tudi predstavniki makedonske in srbske manjšine.

Drugače kot večina slovenskih društev na Hrvaškem, zadrski Slovenci še nimajo svojih prostorov. Zaenkrat se sestajajo v prostorih Tarkerske plovidbe Zadar, ki jih je društvu ljubezno ponudilo v uporabo. Na območju Zadrške županije živi okoli 200 Slovencev, v društvu pa jih sodeluje 40.

Redno letno skupščino je vodila predsednica društva **Darja Jusup**. V delovno predsedstvo sta bili izvoljeni **Rafaella Štulina** in **Katarina Bezić**, zapisničarka je bila **Tinka Kurtin**, v volilno komisijo pa sta bili - poleg predsednice **Nadje Šprajla** - izvoljeni še **Ingeborg Rončević** in **Milena Jurjević**. Na skupščini so člani sprejeli poročilo o enoletnem delovanju društva, ki ga je sestavila **Darja Jusup**, finančno poročilo, ki ga je sestavila predsednica nadzorne komisije **Katarina Bezić**, in načrt dela za leto 2006. Navzoči so soglasno sprejeli sklep o pristopu v Zvezo slovenskih društev na Hrvaškem.

Predsednica slovenskega društva "Dr. France Prešeren" iz Šibenika **Mira Knežević** je imela navdahnjen govor, društvu *Lipa* pa je podarila prekrasen rokopis Prešernove *Zdravljice*. Dvajset članic pevskega zbora slovenskega društva iz Šibenika je pod vodstvom zborovodje **Marijane Šprljan** zapelo nekaj pesmi. Po pogostitvi smo nekaj slovenskih in hrvaških pesmi zapeli tudi skupaj. Peli smo do 20. ure, ko so knjižnico zaprli.

Skupščino je spremljalo kar nekaj novinarjev; pričakujemo, da se bomo videli tudi v oddajah Hrvaške televizije - v *Panorami* in *Prizmi*.

V začetku februarja pa smo člani društva *Lipa* brez velikih priprav proslavili kulturni praznik, ki ga Slovenci v domovini in izven nje praznujemo 8. februarja. Zbrali smo se v Arsenalu, na prijetnem druženju. Nekateri so s seboj prinesli Prešernove pesmarice in stare čitanke, iz katerih smo recitirali Prešernove stihe. **Milena Jurjević** je na pamet recitirala sonete, ki si jih je zapomnila še iz gimnazije. **Beata Kotrulja** je prinesla pesnikove rokopise. Skupaj smo zapeli *Zdravljico*. Prijetno druženje smo ovekovčili s fotografskim aparatom. Darja Jusup

SLOVENSKI KULTURNI PRAZNIK V SPLITU

Sodeč po kulturnih prireditvah ob slovenskem kulturnem prazniku v vseh mestih, kjer Slovenci živimo in organizirano delujemo v slovenskih kulturnih društvih, je slovenska skupnost na Hrvaškem vzpostavila pravi kulturni most med Slovenijo in Hrvaško. Če upoštevamo po svetu živeče Slovencev, je kulturno-prosvetna dejavnost kar vzkipela v Dalmaciji: v Dubrovniku, Splitu, Šibeniku in Zadru. To je potrdila tudi Hrvaška televizija s krajšimi prispevki, ki pa po mojem mnenju niso bili najbolj spretno pripravljene. Kar pa je že tema za posebno razpravo. Nas predvsem zanima, koliko je širša slovenska javnost seznanjena z našimi prizadevanji, da ohranimo in širimo občutek slovenstva.

S slovenskim kulturnim praznikom se Slovenci v Splitu vsako leto na primeren način predstavimo širši javnosti in tako vedno znova dokazujemo, kako pomemben dejavnik za obstoj slovenskega naroda v domovini in izven nje je kultura. V središče letošnje proslave v Splitu smo postavili mešani pevski zbor "Triglav", ki proslavlja deseto obletnico delovanja. Program si je v celoti zamislila naša Vera Hrga, ki je tudi izdelala plakat in kataloge za dve prireditvi. Zbor se je na celovečernem koncertu 8. februarja ob 19. uri v palači "Milesi" predstavil z izbranim in bogatim repertoarjem in zavidljivo izvedbeno kvaliteto, ki jo je dosegel pod dolgoletnim vodstvom profesorice Tanje Kurajice.

Prešernove in Zlobčeve sonete v prevodu Luke Paljetka sta recitirala prvak Drame HNK Split Čedo Martinić in Vera Hrga. Glasbeno spremljavo sta pris-

članov slikarske skupine SKD Triglav Split Mojce Plos Jelaska, Ivana Kosmosa, Marije Šošić in Lenke Zavišek. Razstavo smo odprli v društvenih prostorih

pevali violinistka Majda Goluža, solistka HNK Split, in Danira Ipavec na harmoniki. Ne majhen prispevek je dala tudi povezovalka programa Jelka Knezović. Ne smem pozabiti omeniti nagovora župana mesta Splita Zvonimira Puljića ter navzočnosti uglednih gostov, med njimi članov konzularnega zbora. Umetniška raven in sproščenost cele prireditve je navdušila do zadnjega kotička napolnjeno veliko dvorano palače.

Druga prireditev v okviru kulturnega praznika je bila odprta razstava likovnih del

10. februarja. Razpoloženje je bilo slovesno tudi zaradi podelitve plaket ustanoviteljem društva in priznanj članom za desetletno zagnano delo v Triglavu. Bilo nam je v čast med nami pozdraviti pooblaščenega ministra v slovenskem veleposlaništvu v Zagrebu Roberta Krmelja. Veseli smo bili tudi velikega števila obiskovalcev.

To je bila zadnja prireditev v prostorih društva na naslovu Gorička 6. V soboto, 4. marca se selimo v drug najeti prostor, zopet samo začasno.

Boštjan Kordiš

MOST GLASBE IN BESED V DUBROVNIKU

Slovenski kulturni praznik smo letos praznovali nekaj dni prej, tako da smo lahko sodelovali na "Fešti Svetega Vlaha" in bili kot sodelujoči uvrščeni tudi na plakat, ki je napovedoval prireditev. 28. januarja je v veliki dvorani glasbene šole Luka Sorkočević gostovala pianistka iz Ljubljane Marina Horak, ki je Dubrovniku podarila klavirski recital. Polna dvorana je prisluhnila izjemni izvedbi Mozartovih in Škerjančevih del. O dogodku je poročala HRT v oddaji Prizma. Osrednja prireditev je bila v mestni knjižnici, kjer smo spremljali mozaik recitacij in glasbe. Predstavil se je klavirski duet Glissando, ki ga sestavljata Ivana Marija Vidović in Marina Horak. Prisluhnilo smo tudi poeziji Ivane Marije Vidović. V programu so sodelovali še književnik Mato Jeranić, igralka Mirej Stanić iz Gledališča Marin Držić, zbor Andeli pod taktirko Maje Marušić, trobentač Džemal Čokić in kitarist Pero Škobelj pa sta izvedla Intermezzo. O obeh prireditvah so poročali vsi krajevni tiskani in elektronski mediji. Za organizacijo smo prejeli veliko pohval in tudi sami smo z njo zadovoljni. (du)

VAROVANJE SLOVENSKE MANJŠINE V ZAMEJSTVU

Svet slovenske narodnostne manjšine Mesta Zagreba in Slovenski dom sta 2. decembra pripravila okroglo mizo o varovanju slovenske manjšine v zamejstvu. Na okrogli mizi so sodelovali predsednik Slomaka **Rudi Pavšič**, **Sergij Pahor** iz Sveta slovenskih organizacij (Italija), predsednik Zveze slovenskih organizacij **Marjan Sturm**, predsednik Narodnega sveta koroških Slovencev mag. **Marjan Pipp**, predsednik Kulturnega društva člen **Branko Lenart** (Avstrija), predsednik Zveze Slovencev na Madžarskem **Jože Hirnok**, predsednik Sveta slovenske narodnostne manjšine mesta Zagreba **Darko Šonc**, dr. **Jernej Zupančič** s Filozofske fakultete v Ljubljani, predsednica Sveta slovenske narodnostne manjšine Primorsko-goranske županije **Marjana Mirković** in predsednik Sveta slovenske narodnostne manjšine Splitsko-dalmatinske županije **Boštjan Kordiš**. Rudi Pavšič je spregovoril o vlogi in perspektivi Slovenske manjšinske koordinacije (Slomak), Sergij Pahor o položaju Slovencev v Italiji in o (ne)izvajanju zaščitnega zakona, Marjan Sturm o pravnih osnovah evropske manjšinske zaščite, Marjan Pipp o pravnih osnovah avstrijske manjšinske zaščite, Branko Lenart o položaju slovenske manjšine na avstrijskem Štajerskem, Jože Hirnok o dvostranskem sporazumu o zaščiti slovenske manjšine na Madžarskem in madžarske manjšine v Sloveniji, Darko Šonc o Ustavnem zakonu o pravih nacionalnih

manjšin na Hrvaškem, prof.dr. Jernej Zupančič o formalnih in funkcionalnih vidikih slovenskih manjšin v sosednjih državah.

Iz razprave je bilo razbrati, da danes v zamejstvu živi okoli 150 tisoč avtohtonih Slovencev in da se njihove težave predvsem posledica neuresničevanja dvostranskih sporazumov o zaščiti slovenske manjšine v sosednjih državah. Slovenska država bi morala predvsem prek ministrstva za zunanje zadeve bolj aktivno predlagati konkretne rešitve za izvajanje dogovorov in določil iz sporazumov. Udeleženci so se strinjali, da je bila okrogla miza dobro pripravljena, poročila in razprave pa kakovostni, informativni, konkretni, obširni in poučni.

Franc Strašek

NOV STATUT SVETA SLOVENSKE NACIONALNE MANJŠINE

Svet slovenske nacionalne manjšine mesta Zagreba je januarja na letnem sestanku sprejel poročilo o delu in finančno poročilo za leto 2005, načrt dela in finančnih prihodkov za leto 2006 ter nov statut.

Lani iz objektivnih razlogov niso bili izpeljani vsi načrtovani programi,

zato tudi niso bila porabljena vsa odobrena finančna sredstva. Svet bo skušal doseči, da bi se neporabljena sredstva prenesla v letošnje leto.

Ker dosedanji statut v splošnih določilih ni opredelil ožjega operativno-izvršilnega telesa, kar je pogoj za nemoteno delovanje, je Svet soglasno sprejel nov statut, ki med drugim določa, da je predsedstvo Sveta operativno telo, ki upravlja in vodi Svet od zasedanja do zasedanja. Predsedstvo Sveta sestavljajo predsednik Sveta in njegov namestnik ter trije člani. Poleg **Darka Šonca** in Franca Straška, ki sta člana po funkciji, so bili v predsedstvo izvoljeni **Silvester Kmetič**, **Miroslava-Maria Bahun** in **Anton Lah**.

F. S.

FORUM SLOVENSKO-HRVAŠKIH GOSPODARSTVENIKOV

Poslovni klub slovensko-hrvaških gospodarstvenikov je v sodelovanju s slovenskim veleposlaništvom v Zagrebu in hrvaškim veleposlaništvom v Ljubljani 1. decembra v zagrebškem hotelu Panorama pripravil forum slovensko-hrvaških gospodarstvenikov. Navzoče sta pozdravila hrvaški veleposlanik v Ljubljani **Mario Nobilo** in predstavnik slovenskega veleposlaništva v Zagrebu **Primož Koštrca**.

Direktor Službe Republike Slovenije za evropske zadeve **Peter Ješovnik** je spregovoril o slovenskih pripravah na vstop v Evropsko unijo in o izkušnjah polnopravnega članstva, **Olgica Spevec** iz Agencije za tržno tekmovanje Republike Hrvaške pa o pripravah na pristopna pogajanja. Druga tema je bil dvostranski sporazum o izogibanju dvojnega obdavčevanja, ki je stopil v veljavo 10. novembra. **Aleksandra Antolić** s hrvaškega finančnega ministrstva in **Marija Frlež** s slovenskega finančnega ministrstva sta odgovarjali na številna vprašanja o pokojninah, premoženju, obdavčitvi obrtnikov, ki imajo podjetja v Sloveniji, živijo pa na Hrvaškem (in obratno)... Pojasnili sta, da bodo upravičenci do slovenskih pokojnin, ki živijo na Hrvaškem, že decembra prejeli neobdavčene pokojnine. Ostala določila sporazuma pa bodo začela veljati leta 2006. **Franc Strašek** iz Slovenskega doma v Zagrebu je opozoril, da je zakon vse upravičence do pokojnin iz Slovenije, ki živijo na tujem, uvrstil v eno skupino, pri čemer ne upošteva dejstva, da so nekateri tudi slovenski državljani. Menil je, da v pokojnine slovenskih državljanov ne bi smeli posegati, saj jih varuje slovenska ustava, ne glede na to, kje živijo.

F. S.

80 LET ZNANSTVENO-RAZISKOVALNE DEJAVNOSTI INŠTITUTA ZA NARODNOSTNA VPRAŠANJA

Inštitut za narodnostna vprašanja je 80-letnico znanstveno-raziskovalnega dela proslavil 17. in 18. novembra v Ljubljani. Prvi dan je potekala slovesnost, katere pokrovitelj je bil predsednik Republike Slovenije dr. **Janez Drnovšek**. Na slovesnosti so spregovorili direktor Inštituta dr. **Mitja Žagar**, direktor INV, predsednica programskega odbora za obeležitev 80-letnice dr. **Albina Nečak Luk**, diplomatski svetovalec predsednika Republike Slovenije dr. **Iztok Simoniti** in minister za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo dr. **Jure Zupan**. Slavnostna govornika sta bila dr. **Danilo Türk** s Pravne fakultete v Ljubljani in direktor urada Visokega komisarja OVSE za narodne manjšine **John de Fonblaque**. Predsednik upravnega odbora Inštituta dr. **Boris Jesih** je zaslužnim sodelavcem podelil priznanja, sloves-

nost pa je zaokrožil kulturni program **Gabriele Lipuš**.

18. novembra 2005 je potekala znanstvena konferenca o izzivih raziskovanja etničnosti in manjšin na začetku 21. stoletja. Na konferenci so sodelovali tudi dr. **Jadranka Kumpes-Čačić** in dr. **Josip Kumpes** iz Inštituta za migracije in narodnosti v Zagrebu, **Franc Strašek** in **Sanja Horvatić** iz Slovenskega doma ter **Marjana Mirković** iz Slovenskega društva Bazovica na Reki. Po uvodnem zasedanju so se razprave nadaljevale v okviru treh delavnic. Moderator delavnice o raziskovanju etničnih odnosov (etničnosti) in manjšin v sosednjih državah je bil dr. Boris Jesih, dr. **Irena Šumi** je vodila delavnico o raziskovanju odnosov etničnosti in manjšin v Sloveniji, tretjo delavnico - o manjšinah kot dejavniku združevanja in razločevanja v Evropi in svetu - pa je vodil dr. Mitja Žagar.

Udeleženci iz Hrvaške so sodelovali v prvi delavnici. Presečneča, da so še vedno posamezniki, ki pod avtohtono zamejstvo štejejo samo Slovence v Italiji, Avstriji in Madžarski. Dr. Matjaž Klemenčič je v razpravi trdil, da so Slovenci na Hrvaškem brez izjeme priseljenci, ne glede na kraj, kjer prebivajo. Temu sta nasprotovala Franc Strašek in Marjana Mirković, ki sta menila, da gre za neutemeljene trditve, saj dosedanje raziskave o položaju Slovencev na Hrvaškem govorijo drugače. Med drugimi takšne trditve spodbijajo Resolucija o položaju slovenskih avtohtonih manjšin v sosednjih državah, ki jo je Državni zbor sprejel leta 1996, in več publikacij dr. **Vere Križišnik Bukić**, ki jih je v letih 1995-1999 izdal prav Inštitut za narodnostna vprašanja (Slovenci v Hrvaški, Narodnostna sestava v obmejnem prostoru med Slovenijo in Hr-

vaško, Slovensko-Hrvaški obmejni prostor: Življenje ob meji). Strašek je poudaril, da iz navedenih dokumentov neizpodbitno izhaja, da so Slovenci vzdolž slovensko-hrvaške državne meje avtohtona manjšina ali zamejci, in to v 17 hrvaških občinah, med katerimi sta tudi dve največji mesti na Hrvaškem, Zagreb in Reka. Prof.dr **Matjaž Klemenčič** je v odgovoru popravil svojo trditev, češ da ni mislil tako, kot je dejal... Tudi Marjana Mirković je v razpravi na plenarni seji poudarila, da so Slovenci v hrvaški Istri, na Reki, v Gorskem Kotarju, Zagrebu, Medmuru... zamejci in da je vsaka drugačna trditev ali razlaga neutemeljena in neargumentirana. Takšne trditve so lahko posledica nezadostnega poznavanja dejanskega stanja slovenstva na Hrvaškem, ali pa...

Franc Strašek

DVE LETI KOORDINACIJE NACIONALNIH MANJŠIN MESTA ZAGREBA

Koordinacija nacionalnih manjšin mesta Zagreba je konec leta 2005 proslavila drugo obletnico ustanovitve. 9. decembra so v Novinarskem domu o vlogi koordinacije razpravljali predsedniki in predstavniki svetov nacionalnih manjšin, med njimi tudi predsednik in namestnik predsednika Sveta slovenske nacionalne manjšine, **Darko Šonc** in **Franc Strašek**. V triurni razpravi je prevladalo mnenje, da je koordinacija kot

večnacionalno kolektivno telo le uspela pri številnih telesih lokalne samouprave uveljaviti pravice nacionalnih manjšin. Težava pa je, ker Ustavni zakon o pravicah nacionalnih manjšin pridobitev statusa pravne osebe omogoča le svetom nacionalnih manjšin, ne pa tudi koordinacijam. To pomeni, da koordinacije nimajo pravice ne do samostojnega bančnega računa ne do finančne podpore iz državnega proračuna. Zato imajo tudi težave pri predstavljanju ali zastopanju pred državnimi telesi. Ob koncu razprave so udeleženci soglasno pozvali vlado, da v okviru pristojnosti in ustavnih pooblastil, na temelju 33. člena Ustavnega zakona, tudi koordinacijam zagotovi pravico do vpisa v register pravnih oseb in jim za nemoteno delo zagotovi finančno podporo.

Naslednji dan, 10. decembra, je bila v Stari gradski viječnici na Gornjem gradu slovesnost, ki so se je udeležili člani svetov nacionalnih manjšin mesta Zagreba in Zagrebške županije, številni diplomati (iz slovenskega veleposlaništva Bernarda Gradišnik), predstavniki kulturnih in prosvetnih ustanov, verskih skupnosti in sindikatov. Po hrvaški himni in himni Evropske unije je navzoče pozdravil predsednik Koordinacije **David D.Orlović**, članica delovnega predsedstva **Sanja Tabaković** pa je predstavila poziv vladi, sprejet dan prej. Poziv so navzoči pozdravili z burnim ploskanjem. Sledili so pozdravni govori predsednika Sveta za nacionalne manjšine hrvaške vlade **Aleksandra Tolnauerja**, predstavnice zagrebškega župana **Grete Augustinović-Pavičić**, predstavnika diplomatskega zbora, pomočnika muftije Islamske skupnosti v Republiki Hrvaški **Aziza ef. Hasanovića** (v imenu vseh verskih skupnosti) in predsednice društva albanskih ženskih "Drita" **Marjete Hajdarim**. Pozdrave je zaokrožila brzojavka hrvaškega predsednika **Stipeta Mesića**, ki je bila sprejeta z dolgotrajnim ploskanjem. Sprejem so slovesnosti je bil priložnost za navezavo novih stikov in pogovore s predstavniki drugih nacionalnih manjšin.

F. S.

KULTURNA USTVARJALNOST NACIONALNIH MANJŠIN NA HRVAŠKEM

V organizaciji Sveta nacionalnih manjšin in pod pokroviteljstvom hrvaške vlade je 13. novembra v Koncertni dvorani Vatroslav Lisinski potekala že 8. Manifestacija ustvarjalnosti nacionalnih manjšin na Hrvaškem. Navzoče je pozdravil **Aleksander Tolnauer**, predsednik organizacijskega odbora in predsednik Sveta nacionalnih manjšin. Slavnostna govornica je bila **Jadranka Kosor**, podpredsednica vlade in ministrica za družino, branilce in medgeneracijsko solidarnosti, ki je poudarila, da je v interesu Republike Hrvaške, da nacionalne manjšine nemoteno razvijajo svoje kulturne vrednote, običaje, etnično pripadnost, veroizpoved ... Svobodo delovanja jim zagotavlja ustavni zakon o pravicah nacionalnih manjšin, vlada pa bo poskrbela, da bodo manjšine za svojo dejavnost v letu 2006 prejele še več sredstev. Navzoči so bili odposlanec hrvaškega predsednika prof.dr. **Aleksander Topalović**, številni državni sekretarji, voditelji verskih skupnosti, veleposlaniki, predstavniki kulturnega in javnega življenja. Program je povezoval **Drago Celezić**. Vrstile so se pevske in folklorne izvedbe, v katerih so manjšinske umetniške skupine predstavljale nacionalne običaje. Slovenski dom v Zagrebu oziroma Slovence na Hrvaškem sta zastopala mešani pevski zbor Slovenski dom in ansambel Slovenica. Pod vodstvom dirigenta **Franca Keneja** in ob klavirski spremljavi **Zorana Šonca** so izvedli tri pesmi: Metuljčki (O. Župančič, A.Groebming), Siva pot (A. Mežek, J. Cvitanović) in Slovenija, od kod lepote tvoje (S.Avsenik, J. Cvitanović in F.Kene). Ob koncu prireditve so vsi udeleženci pod taktirko **Sabrina Stenberga Vidak**, voditeljice italijanske skupine, zapeli himno Evrope - Odo radosti. Program je trajal tri ure. Poslušalce po lastni presoji delim na dve skupini: na tiste, ki so menili, da je bil program pester in zanimiv, in na tisti, ki smo menili, da je bil program podpoprečen, saj so bile številne točke slabo pripravljene, njihova izvedba (preglasna glasba, kričavo petje, topotanje z nogami...) pa bolj primerna za kakšno vaško veselico. Tudi ozvočenje v dvorani je bilo takšno, da je le še poslabšalo izvedbo programa. *F. S.*

MARIJA BRAUT: V LOGARSKO DOLINO PO SPIRALO SVETLOBE

Z **Marijo Braut** sem se pogovarjala po novembrski otvoritvi njene razstave v Prešemovi dvorani. Na razstavo Marije Braut v Slovenskem domu sem čakala več let. Spoznali sva se v Dubrovniku, med domovinsko vojno spomladi leta 1993. Sovražniki so še granatirali Dubrovniško primorje in Cavtat. Naša druženja so so potekala po končanem delu, v večernih urah, v edinem dubrovniškem hotelu, ki je deloval, v hotelu Argentina. Pozneje sva se v Zagrebu srečevali na kulturnih prireditvah, ko sem jo vedno znova spraševala: **Marija, kdaj bo razstava? Ona pa**

- imam prekrasno serijo fotografij iz Logarske doline... In na posled nam jih je le pokazala.

Kako je nastala Ena dolina?

- Septembra leta 1982 sem se za dva tedna podala na terapijo tišine v hotel Priskank v Logarski dolini. Ostala sem dva meseca. Zanimala me je spirala svetlobe, njeno vrtnčenje v megličastih krošnjah dreves, njeno odsevanje na vodni gladini. Odkrivala sem, kako živi pokrajina, kako se svetloba zbira v cvetovih sadnega drevja, kako trava vpija sonce. Serija fotografij je bila decembra istega leta razstavljena pod naslovom "Jedna dolina" v studiju galerije Forum. V Slovenskem domu sem se hotela predstaviti prav s to razstavo, saj Logarska dolina leži v bližini mojega rojstnega mesta.

Rodili ste se v Celju. Kakšna usoda vas je pripeljala v Zagreb?

- Moj oče **Martin Kračun** je bil Celjan. Med dopustom v Kaštel Lukšiću je spoznal mojo mamo **Marijo Novak**. Skupno življenje sta začela v Celju, kjer sem se leta 1928 rodila. Osnovno šolo sem končala v rojstnem kraju. Med vojno sem z mamo nekaj časa živela v Kaštelu. Moj oče je kot partizan padel na Pohorju leta 1942. Še danes ne vem, kje je njegov grob. Z mamosva življe-

nje nadaljevali v Zagrebu. Tu sem končala gimnazijo na Gornjem gradu ter začela študirati arhitekturo. Tako sem postala Zagrebčanka.

Kdaj in kako ste se začeli ukvarjati s fotografijo?

- V svet fotografije sem stopila leta 1967, spodbujal pa me je veliki **Toše Dabac**, moja poročna priča. Postala sem njegova sodelavka. Leta 1969 sem postala članica ULUPUH-a in prvič razstavljala. Svoje ga rolleflexa nisem več izpuščala iz rok.

Kaj ste najprej ujeli v vaš objektiv?

- Že leta 1967 je začel nastajati ciklus fotografij Zagreb - moje mesto. Leta 1970 sem začela ustvarjati ciklus gledališke fotografije. Po letu 1971 sem ustvarila in v Zagrebu razstavila več ciklusov: Korčula - velikonočna procesija, Hair, Lapidarium, Mirogoj - dan mrtvih in Črna razstava. Leta 1977 je nastal ciklus

Kamen, razstavljen v Muzeju za umetnost in obrt. Leta 1978 sem v atriju palače Sponza razstavila fotografije o dubrovniških poletjih in poletnih igrah. Šibeniku sem postavila Otroke. Leta 1986 je bil v zagrebškem Muzeju za umetnost in obrt končno razstavljen ciklus Zagreb - moje mesto. Od leta 1988 do danes sem veliko razstavljala v Zagrebu in tudi drugod: v New Yorku, Stuttgartu, Zadru, Osijeku, Šibeniku, Dubrovniku, Stockholmu, Kijevu, Odesi, Budimpešti.

Ste kdaj razstavljali tudi v Sloveniji?

- Leta 1970 sem v Mariboru v Galeriji Ratovž in v Mestni galeriji v Ljubljani razstavljala skupaj s Perom Dabcem, nečakom Toše Dabca. Pero je danes profesor na Ljubljanski Akademiji likovne umetnosti.

Devetdeseta leta so zaznamovale vaše razstave iz obdobja domovinske vojne.

- Nisem se posebej ukvarjala z vojno fotografijo. Mene je privabljala tišina po poku granat. Rada sem bila sama, ko ni bilo slišati nihi ptic. Nisem srečevala ljudi. Le snemala

sem. Tako je nastala monografija o opustošenem Dubrovniku in njegovi okolici od Stona do Prevlake. V Dubrovnik sem prišla z ladjo Liburnija, z drugim konvojem in na prigovarjanje prijateljev iz sklada sv. Vlaha naredila serijo fotografij, ki so bile izdane v monumentalni monografiji. Ta monografija je takoj obšla svet. Bojim se, da ni veliko prispevala k razumevanju agresije na hrvaški jug, o ranjenem zgodovinskem Dubrovniku. V tem obdobju sem hodila po razrušenih mestih, vaseh, ne misleč na mine in druge nevarnosti. Na lastno pobudo sem posnela vojne strahote Sunje, Pokupskega, Osijeka. Fotografije so še pri meni in čakajo, da bodo v bližnji prihodnosti trajno razstavljene v Muzeju domovinske vojne, ki naj bi kmalu nastal.

Gotovo ste med dolgoletnim ukvarjanjem z umetniško fotografijo prejeli več priznanj?

- Leta 1970 sem bila nagrajena za razstavljeno kolekcijo na 15. zagrebškem fotosalonu. Leta 1972 sem prejela nagrado mesta Zagreba. Eno najlepših priznanj so mi podarili rojaki iz Avstralije, s tem, ko so me povabili na obisk. Povod je bila fotomonografija Moj Zagreb, ki je izšla leta 1980 v 10.000 izvodih in ki je danes ni mogoče dobiti niti v antikvariatih. Toknjigo, ki mi je zelo ljuba, je natisnila Mladinska knjiga, založil pa Globus. V Avstraliji sem med našimi ljudmi preživela več mesecev. Tudi tam sem veliko fotografirala. Kaj načrtujete za naslednje mesece? - 5. marca bo v Galeriji Lang v Samoboru postavljena moja samostojna razstava Bale - Istru. Bale so zapuščeno mesto v Istri. V Muzeju Mimara se pripravlja razstava Različnosti, serija fotografij, tokrat v barvah.

Ko sem prebirala kataloge z razstav in si ogledovala fotografije Marije Braut, me je posebej navdušil portret umetnice, kakor ga je leta 2001 napisala Marija Viculin: "Marija Braut je del našega sveta in to veliko globlje in širše, kot bi lahko skleпали iz posameznih fotografij. Gre za oči, ki so vpile več kot polstoletno zgodovino tega mesta. Ne, ne zdi se mi zares pomembno, da je tako veliko fotografirala Zagreb. To je lepo, vendar je veliko močnejše dejstvo, da je živela življenje tega mesta. Njeno življenje ga je pravzaprav soustvarilo. Marija Braut in njeno fotografsko delo sta to življenje. In to je zabeleženo na njenih posnetkih. Vidno je v fotografijah gledaliških predstav, vidno je v portretih umetnikov, vidno je tudi v pejsajih nekaterih oddaljenih krajev. Vidno je celo v posnetkih New Yorka, saj ga je gledala z zagrebškimi očmi."

Marija Braut še ni posnela vsega. Želim ji še veliko ur tišine z njenim rolleflexom. Mogoče bo v Slovenskem domu predstavila še kakšen biser Slovenije. *Polona Jurinč*

Foto:Delo

DR. MILAN OROŽEN ADAMIČ, VELEPOS LANIK RS V RH

Naredili bomo vse, da se položaj Slovencev na Hrvaškem še izboljša

Nekaj mesecev veleposlanškega dela je že za vami. Kako ste se navadili na novo okolje, nove dolžnosti?

Na kratko povedano: časa za prilaganje pravzaprav ni bilo, saj mi dolžnosti in tempo dela tega ne dopuščajo. Lahko bi rekel, da se prilagam sproti.

Ob vašem napovedanem prihodu se je marsikomu postavilo vprašanje, zakaj Slovenija na Hrvaško pošilja človeka, ki nima izkušenj v diplomaciji. Vidite to kot prednost ali slabost?

Res je, prihajam iz akademskih krogov, kar pa ne pomeni, da nimam iz-

kušenj v diplomaciji. Že več let aktivno delujem v okviru različnih mednarodnih organizacij (Združeni narodi), kar pomeni, da določene izkušnje iz diplomacije imam in mi diplomatske veščine niso tuje.

Foto:Delo

Bo politika veleposlaništva doživela kakšne spremembe, novosti?

Do nekih večjih sprememb verjetno ne bo prišlo, trudimo se, da smo dostopni in transparentni.

Zdi se, da ste v komunikaciji s hrvaško javnostjo preko medijev precej bolj odprti, da se ne skrivate za "diplomatskimi odgovori"

Ja, vaša ugotovitev bo kar pravilna. V zadnjem času sem imel kar precej intervjujev in nastopov v različnih hrvaških medijih. Bistvo je bilo sporočilo, da je Slovenija pripravljena razrešiti vsa odprta vprašanja in da pripravljena s Hrvaško sodelovati na vseh področjih. Način komuniciranja z mediji pa je, lahko bi rekel, zelo odvisen od človeka oz. od "njegove narave".

Med Slovenijo in Hrvaško je precej pomembnih odprtih vprašanj. Ocenjujete, da bo na tem področju v času vašega mandata prišlo do kakšnega premika, kje vi vidite možne rešitve?

Želja Slovenije je, da se vsa odprta vprašanja čimprej rešijo. Za to mora obstajati volja na obeh straneh in lahko vam zagotovim, da si Slovenija prizadeva, da se odprta vprašanja, ki po nepotrebnem obremenjujejo naše odnose, rešijo. Ob tem je pomembno poudariti, da državi na večini področij odlično sodelujeta (kultura, znanost, šport, izmenjava izkušenj), kar je javnosti manj znano. Menimo, da je čas pogajanj Hrvaške z EU primeren trenutek, da se odprte stvari uredijo. Potrebno je gledati naprej in se dogovarjati kako bi lahko v prihodnje še bolje sodelovali in kako bi lahko skupaj nekaj dosegli. Gre za to, ne kaj bi drug drugemu storili, temveč kaj bi skupaj ustvarili. Upam, da se bomo v naslednjih letih dogovorili o skupnem sodelovanju v okviru EU.

Za vami je že nekaj srečanj s predstavniki Slovencev na Hrvaškem. Ste si že ustvarili vtis, kje so največje težave (sicer ustavno nepriznana) slovensko manjšino?

Kaj bi se še dalo narediti, da se število Slovencev na Hrvaškem ne bi zmanjševalo?

Veseli me dejstvo, da je slovenska manjšina na Hrvaškem aktivna. V zadnjih nekaj tednih sta bili ustanovljeni dve društvi slovensko-hrvaškega oz. hrvaško-slovenskega prijateljstva, kar je še posebej vzpodbudno (Bedanj, Karlovac). Veleposlaništvo bo skupaj z uradom za Slovence v zamejstvu in po svetu ter ministrom za zunanje zadeve naredilo vse, da se položaj Slovencev na Hrvaškem še izboljša, da bomo bolj prepoznavni in da se rešijo odprta vprašanja, na katera so me opozorili Slovenci na Hrvaškem.

Ro.K.

SLOVENIJA – HRVAŠKA: STABILNO OHLAJENI ODNOSI

Dva nevarna sporazuma

V začetku decembra se je hrvaška vlada odločila za dva koraka, ki sta bila vsaj posredno povezana s Slovenijo. Začelo se je s sporazumom o meji med Hrvaško in Bosno in Hercegovino, ki sta ga pred leti podpisala **Tudman** in **Izetbegović**. Z njim je Zagreb, tokrat brez državne krize in obtožb o veleizdaji, Bosni podaril domače ozemlje – dva otočka, greben in del morja. Mejo so potegnili po sredini Malostonskega kanala. V Sloveniji so se čudili, da take brezbriznosti ni čutili v Piranskem zalivu. Nadaljevalo se je s sporazumom z Avstrijo, s katerim želijo pregnanim po koncu vojne izplačati odškodnino za odvzeto premoženje. Hrvaški predsednik **Stjepan Mesić** je v posebni poslanici

opozoril, da Dunaj po vseh veljavnih sporazumih ne sme pomisliti niti na en sam evro tovrstne odškodnine od naslednic SFRJ in da Zagreb postavlja s tem v neroden položaj skoraj vse zmagovalke zadnje svetovne vojne, ki so te probleme rešile ali pa jih za desetletja vnaprej globoko zamrzile. Takšno početje ima lahko nepredvidljive posledice tudi za Sloveni-

jo, saj nihče ne more reči, kaj bo, če bo Hrvaška še naprej nespametno in brez kakršne koli potrebe odpirala finančne rane iz preteklosti. Ob sporazuma sta za zdaj na hladnem.

Dve zahtevi na poti v EU

Sredi decembra je slovensko zunanje ministrstvo (MZZ) na spletni strani objavilo dva dokumenta: stališča do mejnega vprašanja in stališča do vprašanja garancij nekdanje SFRJ za devizne hranilne vloge. V prvem dokumentu MZZ opozarja, da sta se državi zavezali, da bosta spoštovali mejno stanje na dan 25. junij 1991 in da je bila 10 let pozneje pripravljena pogodba o meji (sporazum **Drnovšek-Račan**), s katerim je Slovenija ohranila izhod na odprto morje, ki pa jo je Hrvaška ustavila. Slovenija vztraja pri katastrski meji na kopnem, na morju pa pri izhodu na odprto morje z upoštevanjem ekološke cone. Na MZZ zatrjujejo, da so pripravljene na nove pogovore o spremembah pogodbe, še zlasti zaradi slovenske cone, če pa to ne bi bilo uspešno, pa za nova pogajanja o meji v celoti. V drugem dokumentu pa MZZ poudarja, da dolg LB v Ljubljani ali dolg Slovenije ne obstaja. LBZ od leta 2000 ne more izplačevati terjatev in svojih tudi ne izterjati, čeprav ima dovolj premoženja, vendar pa ji hrvaška nacionalna banka ne dovoli normalnega poslovanja. Devizna sredstva so porabile fizične in pravne osebe na Hrvaškem in ne v Sloveniji, opozarja MZZ in dodaja, da sta državi skušali to vprašanje rešiti z arbitražo pred mednarodnim denarnim skladom, a Zagreb ni izpolnil dogovora, hkrati pa je problematiko uredil sporazum o vprašanjih nasledstva, ki so ga vse naslednice SFRJ podpisale junija 2001. Vse države naslednice, razen Hrvaške, so pripravljene izpolniti to obveznost in nadaljevati pogajanja. Slovenske in tuje banke (povezane s slovenskimi) zaradi LBZ ne morejo poslovati na Hrvaškem, kar je v nasprotju z evropskim pravnim redom, ki ga bo morala Hrvaška spoštovati. Pri tem bo Slovenija pri hrvaških pogajanjih z EU vztrajala, so sklenili na MZZ.

Vsega je kriva Slovenija

- Nepotrebno in neprimerno je, da Ljubljana članstvo v EU in Natu izkorišča za pogojevanje in pritisk na Zagreb, so s hrvaškega MZZ odgovorili na stališča o meji in LBZ. Hrvaško MZZ je vmilo »udarec« in svoje poglede tudi objavilo na spletni strani. Sporočili so, da slovenska stališča o reševanju problemov niso resnična, objektivna in korektna. Povezovanje in pogojevanje rešitve mejnega vprašanja z rešitvijo drugih vprašanj je nesprejemljivo in v nasprotju z mednarodnimi standardi, so prepričani v Zagrebu. Nesprejemljivo je, da sta razglašena slovenska pas in cona, ki sta sicer nična, vključena v izhodišča slovenske strani v določanje morske meje. Slovenijo so opozorili, da je leta 1993 z memorandumom o Piranskem zalivu potrdila, da je v prikrajanem geografskem položaju in da ne more razglasiti lastne cone oziroma pasov. Vsa nerešena vprašanja so nerešena zato, ker Ljubljana vprašanje meje povezuje z drugimi, kakršna so Jek, LBZ in Trdinov vrh, so prepričani v Zagrebu. Prav tako ni dokumenta, trdijo, ki bi predstavljal domnevni kompromis o razmejitvi na morju ali bi potrjeval slovenski izhod na odprto morje. Iz Zagreba sporočajo, da je nerealno, da bi se na podlagi sporazuma **Drnovšek-Račan** iz leta 2001 nadaljevala pogajanja. OLBZ ponavlja, da je odnos med LBZ in varčevalci zasebnopravno vprašanje, ki ne sodi k nasledstvu nekdanje SFRJ.

Ne vemo, kaj je

Savudrijskila vala

- Probleme je treba reševati v času hrvaških pogajanj z Unijo in »v družini, ne pa na sodišču«, je v pogovoru za hrvaški Novi list konec decembra dejal novi slovenski veleposlanik na Hrvaškem **Milan Orožen Adamič**. Med drugim je dejal, da Slovenija ne bo postavljala pogojev Hrvaški pri priključevanju EU in da na koncu pogajanj ne bo blokirala njenega vstopa. Prve izjave veleposlanika kažejo, da bo izvajal politiko zunanjega ministertva in da ni naklonjen idejam predsednika države **Janeza Dr-**

novška, da ti državi predvsem mejne težave čim prej rešili s pomočjo tretjega. Na vprašanje, zakaj je Slovenija protestirala zaradi novega hrvaškega ribolovnega

pravilnika, je **Orožen Adamič** odgovoril, da je v njem naveden potek meje in da pravilnik govori o Savudrijski vali. »Mi ne vemo, kaj je to. To je novo ime, Piranski zaliv se ni nikoli tako imenoval,« je dejal veleposlanik. Slovensko-hrvaških prask pa decembra niso ustvarjali samo ribiči in meja, temveč tudi LBZ. Guverner Hrvaške narodne banke (HNB) **Željko Rohatinski** je napovedal, da ima KBC, ki je solastnica NLB, zdaj edinstveno priložnost, da stopi na trg. Naprodaj je namreč Splitska banka (last Unicredita), ta »edinstvena priložnost« pa bo izvedljiva le, če bo rešen dolg IB do hrvaških varčevalcev. »Če to ne bo storjeno zdaj, NLB ne bo stopila na hrvaški trg vse do vstopa v EU. HNB pri tem stališču ne bo popustila, ne glede na pritiske in izsiljevanje,« je dejal Rohatinski. Še več, zagrozil je, da ne NLB ne KBC, če dolga ne bosta vmili zdaj, ne bosta dobili licence, saj licenc ne bodo dali bankam, ki so bile prisiljene zaradi sodne odločitve poravnati obveznosti.

Slovenija glavna osumljenka

- Hrvaško MZZ je konec decembra slovenskim kolegom poslalo diplomatsko noto, v kateri je zapisano pričakovanje, da se bo v preiskavo o uničenju školjčič ribiške zadruge Sabus iz Umaga vključila tudi slovenska policija. Hrvaška vlada je tako z noto na ne-

koliko nediplomatski način, brez posebnih dokazov, posredno obtožila Slovenijo oziroma njene državljane, da so odgovorni za ta incident. Takšno je tudi splošno

prepričanje na Hrvaškem. Ko je premier **Ivo Sanader** pojasnjeval, zakaj naj se v preiskavo vključi tudi slovenska policija, je dejal, da je najbrž tudi slovenski strani precej do tega, da se primer čim prej pojasni. Dodal je, da je to vprašanje zelo občutljivo in da ne gre samo za gmotno škodo, temveč ima lahko primer, če se bo pokazalo, da je v pri njem sodeloval kdo iz Slovenije, tudi mednarodne posledice.

Ostro o ribiški uredbi

- Hrvaška vlada je v začetku januarja (sredi noči) domači in slovenski javnosti sporočila, da je uredba o določitvi slovenskega ribolovnega morja, ki jo je sprejela vlada v Ljubljani, »nesprejemljiva, pravno neutemeljena in nična«. **Ivo Sanader** je presenetil tudi s trdim stališčem, da razmejitve še naprej ostane na črti sredine v Piranskem zalivu in da bo moral vsakdo spoštovati hrvaške zakone v hrvaških ozemeljskih vodah. Dodal je, da je Hrvaška že v četrtek o dogajanju obvestila evropsko komisijo, vlada pa v celoti zavrača dele uredbe, ki se nanašajo na območje morja, nad katerim ima suverenost Hrvaška, torej območje ozemeljskega morja Hrvaške, ki se »v severnem delu, do končne razmejitve, začasno razprostira do sredinske črte v Savudrijski vali (izmišljeno ime za Piranski zaliv)«. Za Zagreb so prav tako nesprejemljivi deli uredbe, ki se nanašajo na morsko območje, na katerem se

nahaja hrvaški zaščitni ekološko-ribolovni pas. Glede na to, so sporočili iz hrvaške vlade, da uredba nima in ne more imeti nobenega pravnega učinka na območjih, nad katerimi ima Hrvaška suverenost in tudi suverene pravice, ocenjujejo, da gre za »nesprejemljivo odločitev, ki jo je mogoče razumeti kot poskus posega po državnem ozemlju Republike Hrvaške«.

Še o ribičiji

- Brionske izjave se je v soboto v Slovenski Bistrici na srečanju SDS dotaknil premier **Janez Janša** in dejal, da v njej piše, da je izhodišče pogajanj med državama stanje na dan 25. junija leta 1991. Takrat je Slovenija nadzorovala ves Piranski zaliv in je imela prost dostop do mednarodnih prek svojih teritorialnih voda, je dejal **Janša** in dodal, da bo pri tem vztrajala ta vlada in tudi vse prihodnje. Hrvaška je v primeru dogovarjanj z Italijo prvič delovala zoper izjavo, drugič pa je zanikala »pravico, ki je za Slovenijo zgodovinskega pomena«, je dejal Janša. Spomnil je, da je Hrvaška s svojim ribolovnim pravilnikom močno posegla v slovenske teritorialne vode, z uredbo pa da je Slovenija skušala popraviti položaj. Po njegovem sprejetje omenjene uredbe ni enostranski korak, ampak odgovor na potezo Hrvaške, v nobenem primeru pa Slovenija ničesar ne prejudicira, saj je v aktu zapisano, da gre za začasno rešitev, ki bo veljala le do drugega dogovora s sosednjo državo.

In še o LB

- Guverner Hrvaške narodne banke (HNB) **Željko Rohatinski** se je sredi januarja odzval na izjavo glavnega direktorja belgijske banke KBC, solastnice NLB, Andrea Bergena, ki je dejal, da bo ta banka sprožila ukrepe zoper HNB, ker jim preprečuje nakup HVB Splitske banke. Rohatinski je dejal, da ne NLB ne KBC ne moreta dobiti licence za poslovanje na Hrvaškem, vse dokler dolg nekdanjim varčevalcem LB ne bo plačan. Ta pogoj KBC pozna najmanj tri leta, je dejal guverner, ki obžaluje takšne izjave, saj niso v duhu pogovorov, ki so jih pred meseci imeli s KBC. »Kontekst in

način izjave se ne moreta razumeti drugače kot neposredno izsiljevanje HNB, vendar ta ne bo popustila,« je dejal Rohatinski. HNB je KBC predlagala formulo »licenca za varčevanje«, saj bi pogodbo o nakupu Splitske banke sklenili takoj po vračilu varčevanja. Vračanje po podpisu pogodbe ni mogoče, kajti KBC bi denar lahko »nabrala« na Hrvaškem, zato se mora dolg, ki je šel v tujino, od tam tudi vrniti, je dejal guverner.

KBC lobira pri EK

Po januarjem pisanju hrvaških medijev se bo vojna belgijske banke KBC, ki ji Hrvaška narodna banka (HNB) ne dovoli poslovanja na hrvaškem bančnem trgu, nadaljevala v Bruslju. Po neuradnih informacijah tukajšnjih medijev je KBC sprožila lobistične postopke pri evropski komisiji, ki so menda že obrodili prve sadove. Iz Bruslja je na naslov HNB že prišlo vprašanje, na podlagi katerega predpisa ovirajo belgijsko banko, ki si želi licence za poslovanje na Hrvaškem oziroma hoče prevzeti HVB Splitsko banko, zadnjo najbrž, ki je naprodaj. Jutarnji list je zapisal, da so to težavo Belgijci menda poskušali odpraviti s slovensko vlado, ponudili so ji kreditiranje. Rešitve po trditvah tega časnika niso dosegli, saj bi Slovenija s tem priznala, da je bila LB tudi dejansko dolžna hrvaškemu varčevalcem, in bi bilo tako konec petnajstletne »zgodbe, ki jo Slovenija prodaja svoji in mednarodni javnosti«. Po tukajšnjih informacijah je banka KBC ponudila Hrvaški dve možnosti. Po prvi bi ji Zagreb dovolil nakup HVB Splitske banke, dolg pa bi jim KBC izplačala v dveh letih. HNB v to ni privolila, saj bi ji KBC dolg lahko izplačala iz denarja, ustvarjenega na Hrvaškem, vendar centralna

banka to zavrača, saj hoče, da denar pride iz Slovenije. Druga ponudba iz KBC je bila, da bi Belgijci ob domačem konzorciju postali manjšinski lastnik Splitske banke, ki bi kreditiral večinske lastnike, ti pa bi za kredit za nakup zastavili delnice te banke. Tudi te možnosti HNB menda ne podpira.

Drnovškova februararska akcija

Na Hrvaškem je pobuda slovenskega predsednika **Janeza Drnovška** o vzpostavitvi začasnega mejnega sporazuma, ki bi temeljil na sporazumu Drnovšek-Račan, naletela na negativne odzive. Ivo Sanader je Drnovšku že pojasnil dokončno stališče hrvaške vlade: »Dobrih sosedskih in prijateljskih odnosov se ne da kupovati s teritorijem. Naš končni odgovor slovenskemu predsedniku je 'ne'. To ni pravična rešitev.« Drnovškov predlog o začasnem sporazumu, po katerem bi veljala celotna začetna kopenska meja, Slovenija bi nadzirala 80 odstotkov zaliva, medtem ko določila o dostopu do odprtega morja ne bi veljala oziroma ne bi bila določena, je naletel na zaprta vrata. Prvi razlog je popolno hrvaško zavračanje vsega, kar je kakor koli povezano s sporazumom Drnovšek-Račan, je dejstvo, da vsebina tega na Hrvaškem velja za nacionalno izdajo. Nihče od pomembnejših političnih akterjev ne bo tvegala hudih notranjepolitičnih težav, ko in če bi takšno idejo podprl. Drugi razlog je tesno povezan s prvim: hrvaške oblasti so ob krepkem sodelovanju domačih medijev tukajšnjo javnost zadnja leta sistematično in načrtno prepričevale, da je vse, kar prinaša manj kot polovico Piranskega zaliva, veleizdaja, enako pa velja tudi za nedogovorjen del kopenske meje. Tukajšnja oblast je namreč vse tisto, kar je bilo

še pred leti tudi za Hrvaško »sporno«, oziroma se ni vedelo, ali je slovensko ali hrvaško, sčasoma preoblikovala v »hrvaško«. V Sloveniji je Drnovškova pobuda naletela na negativne odzive. Zunanji minister **Dimitrij Rupel** jo je ocenil kot »ne najboljšo«.

Čakamo boljše oko liščine

Hrvaški predsednik **Stjepan Mesić** se na februarško pobudo slovenskega predsednika **Janeza Drnovška** o oživitvi načrta spravnega srečanja treh pred-

sednikov (Hrvaške, Italije in Slovenije) ni odzval. V njegovem uradu so potrdili, da ostaja pri svojih stališčih in prepričanju, da je srečanje dobrodošlo, a ko bodo izpolnjeni pogoji. V svojih dosedanjih izjavah je **Mesić** namreč načeloma podpiral zamisel srečanja trojice šefov držav, a z opozorilom, da okoliščine za takšno srečanje še niso dozorele, predvsem zaradi Italije. V pogovoru za Sobotno prilogo Dela je pred časom dejal, da zamisel podpira, saj je že čas, da se zapre knjiga druge svetovne vojne, da bi lahko Italija, Hrvaška in Slovenija namenijo pozornost današnjim težavam. Toda če nekdaj govori o fojbah, bi moral začeti pri vprašanju o njihovem vzroku. »Prav zato vztrajamo, da se obsodi vsak zločin. Ni v redu, če upoštevamo samo en zločin, ne pa tudi tistega pred njim.«

Rok Kajzer

NOVI DRŽAVNI SEKRETAR ZA SLOVENCE V ZAMEJSTVU IN PO SVETU

Slovenska vlada je konec lanskega novembra sprejela odstop državnega sekretarja in vodje Urada za Slovence v zamejstvu in po svetu **Franca Pukšiča**. Na ta položaj je imenovala **Zorka Pelikana**, ki je v preteklosti že deloval v omenjenem Uradu, in sicer leta 1999 kot državni podsekretar, od junija do decembra leta 2000 pa tudi kot državni sekretar.

Zorko Pelikan se je rodil 16. februarja leta 1954 v Miru pri Gorici. Osnovno in srednjo šolo je obiskoval v Miru in v Novi Gorici. Leta 1977 je diplomiral na Biotehniški fakulteti v Ljubljani in se najprej zaposlil v gospodarstvu, kasneje pa je delal tudi v šolstvu. Sredi osemdesetih let se je posvetil restavracijstvu in si pridobil naziv restavradorja ter bil vpisan v razvid samostojnih kulturnih delavcev. Kmalu zatem je opravil tudi strokovni izpit iz konservatorstva. V letih 1990-1993 je bil direktor regionalnega Zavoda za varstvo naravne in kulturne dediščine v Novi Gorici. Leta 1993 se je kot svetovalec vlade zaposlil na Ministrstvu za zunanje zadeve in delal v sektorju za sosednje države. Iste leto je v Haagu opravil trimesečni diplomatski tečaj. Od leta 1995 do leta 1999 je bil najprej kot vicekonzul in nato kot konzul zaposlen na Generalnem konzulatu RS v Trstu. To delo je vnovič opravljal od septembra leta 2003. Nekaj dni po prevzemu dolžnosti, 1. decembra lani, je v pismo rojakinjam in rojakom izven Republike Slovenije med drugim zapisal: "Dosedanje dobre izkušnje sodelovanja med Slovenijo in Slovenci v zamejstvu in po svetu želimo seveda ohraniti, hkrati pa želimo skupaj z Vami iskati in graditi nove, današnjemu času in znanju primerno oblike delovanja. Vlada Predsednika Janeza Janše je z imenovanjem državnega sekretarja in oblikovanjem posebnega Urada za Slovence v zamejstvu in po svetu potrdila svojo naklonjenost in pozornost do Vas, drage rojakinje in rojaki izven RS. Tudi priprava posebnega zakona, ki je prav sedaj v parlamentarni proceduri in s katerim želi Slovenija uzakoniti svojo tudi v ustavi zapisano skrb za Slovence po svetu, je temeljnega pomena za pravilno reševanje vseh odprtih vprašanj." (itj)

FRANCESCO ROBBA V SLOVENIJI IN NA HRVAŠKEM

Barok na Hrvaškem je povezan z evropskim barokom in potujočimi umetniki, ki so prihajali iz Italije in Avstrije. **Francesco Robba** se je rodil 1. maja leta 1698 v Benetkah in je postal eden izmed najboljših kiparjev 18. stoletja v južnem delu srednje Evrope. Veliko je ustvarjal na ozemlju današnjih Slovenije in Hrvaške.

Francesco Robba je šel pri trinajstih letih v uk k znanemu kiparju Pietru Barattiju. Okoli leta 1720 se je pridružil mladim umetnikom, ki so iskali delo na tujem, tako se je znašel v Ljubljani. Delo je našel pri kiparju **Luki Misleju** in se tudi poročil z njegovo hčerko. Leta 1727 je postal ljubljanski meščan. Po smrti Misleja se je Robba uspel vpisati v popis ljubljanskih hišnih lastnikov. Naročila za delo je začel dobivati od ljubljanskih, zagrebških in celovških jezuitov. Opremljal je stolnici v Ljubljani in Zagrebu. Med njegova vrhunska dela uvrščamo oltar Rešnjega telesa v ljubljanski stolnici. Izredne lepote sta predvsem dva angela, ki zamaknjeno stojita v razvilhranem ogrinjalu. Leta 1716 se je lotil izdelave glavnega oltarja v frančiškanski cerkvi, ki ga je končal komaj po sedmih letih. Njegova dela najdemo tudi v Celovcu, med zgodnja dela pa sodi tudi oltar na Vranskem. Na Kongresnem trgu v Ljubljani od leta 1722 stoji njegovo znamenje Marijino kronanje. Dolgo je bil zaposlen v cerkvi sv. Jakoba, kjer je izdelal oltar sv. Florjana in Roka. V uršulinski cerkvi, ki je biser ljubljanskega baroka, je ustvarjal leta 1744. V zagrebški prvostolnici je izdelal oltar sv. Križa, ki je bil posvečen leta 1756. Po preureditvi katedrale v 19. stoletju so oltar prenesli v Križevce, oltar sv. Katarine in sv. Barbare pa v Varaždinske toplice. Oltar sv. Emerika se nahaja v cerkvi sv. Ivana v Novi vesi v Zagrebu.

Robbovo najpomembnejše delo je simbol baročne Ljubljane - vodnjak treh kranjskih rek, ki stoji pred ljubljanskim magistratom. Vodnjak ima v tlorisu obliko starega mestnega pečata, tri figure starcev z mišičastimi atletskimi telesi pa naj bi bili alegorija treh rek: Ljubljanice, Save in Krke. Kipi so izdelani iz kararskega marmorja. Na fontani je viden Berninjev vpliv (Piazza Navona). Umetnika so v devetih letih, ko je ustvar-

jal fonatno, spremljale same težave, na koncu pa je sledil finančni zlom in tako je popolnoma obubožal. Od tega časa ni več zapisov o Robbovem življenju v Ljubljani. Vemo le, da se je drugič poročil z **Marijo Peterman**, s katero je imel več otrok.

Eno od vrhunskih del Francesca Robbe je Ignacijev oltar v cerkvi sv. Katarine v Zagrebu, biseru zagrebškega baroka, ki so jo jezuiti sezidali leta 1632. Škof ostragonski **Eszterhazy** je za postavitev oltarja-žrtvenika sv. Ignacija zagotovil večjo vsoto denarja. Pogodba je bila sklenjena leta 1727. Vsebovala je natančne načrte s strokovnimi izrazi beneške terminologije. Rektor Zagrebškega jezuitskega kolegija je Robbi izplačal 2.000 forintov, umetnik pa se je v zameno obvezal, da bo osebno, z lastnimi rokami izdelal kipa sv. Franja Regisa in sv. Ignacija, oltar Presvete trojstva in dva angela. Vse bele skulpture naj bi bile iz sijajnega belega genoveškega marmorja brez prog. Stebra naj bi bila izdelana iz afriškega marmorja, okvir okoli slike pa iz rdečega francoskega marmorja... Robba se je obvezal, da bo oltar izdelal v enem letu in da ga bo po Savi prepeljal do kraja, kjer se običajno odlaga tovor za Zagreb (Kraljev Brod). Z volovsko vprego naj bi marmorne dele in skulpture pripeljal do cerkve sv. Katarine. Lahko si predstavljamo, s kolikimi težavami je bilo povezana izvedba tega projekta.

V Zagrebu smo lahko srečni, ker je Robba večino svojih velikih del uresničil še v prvem zanosu, ko ga še niso toliko trle materialne skrbi, ki so ga preganjale kasneje. Žrtvenik sv. Ignacija v cerkvi sv. Katarine uvrščajo med njegova najboljša dela. Govorilo se je, da takšnega spomenika kraljevina Hrvaška še ni videla. Oltarno sliko je naslikal Valentin Metzinger, največji baročni slikar iz Ljubljane, **Kristofer Jelovšek** pa je leta 1765 na zidu za oltarjem naslikal veliko iluzionistično fresko.

Zadnjih nekaj let je Robba preživel v Zagrebu, kjer je 24. januarja leta 1757 umrl. V župniji sv. Marije so našli zapis o njegovi smrti. Sklepamo lahko, da je Robba tik pred smrtjo delal na območju Kaptolske župnije, verjetno v katedrali. Po Robbovi smrti je veliko njegovih nedokončanih del prevzel **Rottman**, ki je bil njegov pomočnik in naslednik. Dokončal je veliko del, vendar ni zasedel Robbovega mesta.

Francesco Robba sodi med tiste umetnike, ki so za seboj pustili dela trajne vrednosti, ki po 250 letih še vedno izžarevajo svojo neminljivo energijo in lepoto. S svojim genialnim opusom se je uvrstil v vrsto najmočnejših osebnosti slovenskega in hrvaškega baročnega kiparstva.

Pripravila Cvetka Matko

KULTURNA DOGAJANJA

ZAGREBŠKI FILMSKI FESTIVAL

- Z novinarsko projekcijo črne komedije *Od groba do groba* **Jana Cvitkoviča** se je 18. oktobra v

Študentskem centru začel 3. Zagrebški filmski festival (ZFF). Cvitkovičev film je bil posnet v koprodukciji z zagrebškim Propeler filmom. Na filmskem festivalu v San Sebastianu je režiser prejel nagrado za najboljšega debitanta "Altadi som". Glavni junak filma je Pero, avtor čustvenih posmrtnih govorov, ki jih deklamira na pogrebih po slovenskih vaseh. Medtem ko si Pero z nenavadno obrtjo služi denar za življenje, skuša njegov oče narediti samomor, njegovega prijatelja pa preganja nora gluhonema punca. Topla rustikalna atmosfera z začetka filma sčasom dobiva vse bolj črne in šokantne tone.

MEĐNARODNI DNEVI JAZZA

- 15. Mednarodni dnevi jazz-a so potekali od 25. do 28. oktobra v dvorani Lisinski. Začeli so se z gostovanjem Big banda RTV Slovenija. Najstarejši aktivni jazz orkester v tem delu sveta je nastopil ob svojem velikem jubileju - 60-letnici. Na programu so bila dela slovenskih skladateljev vseh generacij. Dirigirala sta **Alojz Krajnčan** in **Tomaž Grntal**, kot vokalni solistki pa sta nastopili **Mia Žnidarič** in **Kristina Oberžan**.

GAVELLOVI VEČERI

- Z mariborsko predstavo *Lorkine Krvave svadbe* v režiji **Nenni Delmestre** so se 29. oktobra končali dvajseti Gavellovi večeri. Mariborske igralce je publika nagradila z močnim aplavzom. Tek-

movanje javnih gledališč je prvič potekalo leta 1973, tokratni večeri pa so bili prvi po 14-letnem premoru. Predsednik žirije, legendarni igralec **Vanja Drach**, je za najboljšo predstavo razglasil *Cyrano osiješkega* HNK-ja.

DNEVI ORISA

- Podjetje Arhitekt, ki izdaja časopis *Oris*, je v Zagrebu će petič zapored predzadnji konec tedna v oktobru pripravilo mednarodni arhitektonski simpozij *Dnevi orisa*. V kongresni dvorani Zagrebškega velesejma so od 22. in 23. oktobra o svojem ustvarjanju spregovorili ugledni svetovni arhitekti iz Španije, Švice, Nemčije, Avstrije, Velike Britanije, Nizozemske, Finske in Slovenije (**Bevk, Perovič**). Kongresna dvorana je bila pretesna za vse zainteresirane.

OPERA HNK SPLIT V ZAGREBU

- Zelo uspela splitska produkcija raritetne Verdijeve opere *Luisa Miller* je 28. in 29. oktobra gos-

tovala v zagrebškem HNK-ju. Opero je režiral **Peter Selem**, diri-

giral pa je **Ivo Lipanović**. Publika je bila prezadovoljna. Splitska *Luisa Miller* je predstava, ki zagotavlja užitek tako s čisto scenografijo in svetlobnimi učinki, kot tudi z močnim zborom in izvrstnimi solisti. V naslovni vlogi je bila odlična **Adela Golač Rilović**, nedosegljiv je bil gost iz Ljubljane **Branko Robinšak**, imenitna sta bila močna basista **Ante Jerkunica** in **Ivica Čikeš**.

SLOVESNI ERO Z ONEGA SVETA

- 4. novembra je bila v zagrebškem HNK-ju slovesna izvedba opere *Ero z onega sveta*, s katero so zaznamovali 110. oblet-

nico rojstva njenega avtorja **Jakova Gotovca** in 70. obletnico praznevedbe tega najbolj priljubljenega hrvaškega dela, ki je bilo od takrat izvedeno že 649-krat. Dirigiral je **Loris Valtolini**. V naslovni vlogi **Mića (Era)** je po dolgem času nastopil **Janez Lotrič**.

TRIKOTNIK PAOLI, DEDIĆ, PREDIN

- 10. novembra sta se najpomembnejšemu hrvaškemu kantavtorju **Arsenu Dediću** pridružila uveljavljena glasbenika iz Italije in Slovenije, **Gino Paoli** in **Zoran Predin**. Ob klavirski spremljavi stalnega sodelavca **Branke Bulića** in ob spremljavi italijanskih glasbenikov je bil triumfi Dedićev koncert v dvorani Lisinski eden od najpomembnejših glasbenih dogodkov te

jeseni. Dedić je izvedel dva dueta: s **Predinom** je zapel njegov hit *Čakaj me, s Paolijem pa Okus soli*. Ta Paolijeva pesem je redno na Arsenovem repertoarju. V letu 2005 sta sicer Predin in Dedić pripravila in razprodala dva skupna koncerta *Od A do Z* v zagrebški Tovarni kulture.

ZAKLO NIŠČE PREPEVA

- Slovenska skupina *Zaklo nišče* prepeva je znana po svojem revolucionarnem imidžu ter obdelavi pesmi *Računajte na nas*. 21. novembra je nastopila v zagrebškem klubu KSET in promovirala svoj zadnji album *Sellam*

Alejkum. Čeprav v svojih tekstih pogosto obravnava teme z območja nekdanje države, pevec **Vanja Alič** trdi, da niso jugonostalgiki: "Smo slovenski band, ki v nekakšnem arhaičnem srbsko-hrvaškem jeziku poje o aktualnih temah. Naši nastopi provocirajo primitivne in obremenjene ljudi."

SLOVENSKA

ARHITEKTURA 20. STOLETJA

- Od 15. decembra do 22. januarja je bila v Muzeju za arhitek-

turo v Zagrebu na ogled razstava Slovenska arhitekture 20. stoletja avtorja Staneta Bernika. To je bila razstava arhitekture in ne zgolj izbranih arhitektonskih stvaritev. Razstava je bila resen in jasen pregled razvojnega diagrama najpomembnejšimi arhitektonskimi uresničitvami. 114 stvaritev je bilo predstavljanih po - od modernih pobud že v okviru secesije, prek funkcionalizma in njegovega logičnega nadaljevanja v bumem obdobju obnove po 2. svetovni vojni, obdobja raziskovanja v petdesetih letih, inovativnih šestdesetih in učinkovitih sedemdesetih letih. Ob razstavi je nastala tudi istoimenska knjiga s slikovnim gradivom in teksti, iz katerih je mogoče izluščiti merila, ki so avtorja Bernika vodila pri vsebinskem in prezentacijskem delu na razstavi. Naj naštejemo samo nekaj najpomembnejših imen slovenske arhitekture: **Maks Fabiani**, **Jože Plečnik**, **Vladimir Mušič**, **Jaroslav Černigoj**, **Emil Navinšek**, **Boris Kobe**, **Edvard Ravnikar**, **Edo Mihevc**, **Danilo Fuerst**. S posebnim veseljem sem se ustavila pred panjo arhitektov **Ivana Kocmuta**, **Branka Kocmuta** in **Boruta Pečenka**. To so najpomembnejši povojni mariborski arhitekti, s katerimi sem imela zadovoljstvo sodelovati v projektne biroju v Mariboru in ki so me popejlali v svet arhitekture že kot profesorji na tehnični šoli.

MEDALJA BOBIJU MAROTTIJA

- Za celoten prispevek k hrvaškemu igrilstvu je **Josip Bobi Marotti**

16. decembra v palači Dverce iz rok župana **Milana Bandića** prejel Medaljo mesta Zagreba. Medaljo je dobila tudi igralska skupina Histriioni za 30-letnico delovanja in 20. obletnico Zagrebškega histriionskega poletja. Na slovesnosti je naš Bobi, "najmlajši" član Histriionov, izjavil: "To je najlepše darilo za rojstni dan. Če bi bil moj učitelj **Branko Gavella** še živ, bi bil presrečen, ker so Histriioni ljudsko gledališče, kakršno si je želel". Bobi Marotti je v 65 letih profesionalnega igralskega dela zaznamoval otroštvo več generacij. Med drugim je sinhroniziral številne risane junake in to delo še vedno z veseljem opravlja. Med najbolj priljubljenimi liki je njegov Fred Kremenko. Celo Američani so menili, da ne le govori kakor Fred, ampak tudi tako izgleda.

BOŽIČNI KONCERT

- 16. decembra je bil v dvorani Lisinski tradicionalni božični koncert Zagrebške filharmonije. Na sporedu sta bila koncert za dve violini in orkester J.S. Bacha in 9. simfonija L.V. Beethovna. Kot dirigent in solist je nastopil George Pehlivanian. Sodelovala sta tudi Slovenski komorni zbor in zbor Glasbene akademije iz Zagreba. V 9. simfoniji so kot solisti nastopili trije slovenski umetniki - sopranistka **Mihaela Komočar**, altistka **Mirjam Kalin** in tenorist **Branko Robinšak** - ter hrvaški basist **Luciano Batinić**. Sopranistka **Mihaela Komočar** iz Krškega, naša stara znanka iz Slovenskega doma, ki študira v Zagrebu, niza uspeh za uspehom: marca bo nastopala v Carnesu in Marseillu v Mozartovi maši, junija pa v Bayreuthu v Prstanu Richarda Wag-

nerja. Leta 2008 bo v Avignonu nastopala v slavni Verdijevi Aidi.

TRADICIJA HRVAŠKE - GA ZAGORJA

- V največjem hrvaškem etno muzeju na prostem v Kumrovcu je potekala javna tribuna Etnomuzeji in prezentacija tradicije. Tribunalno so pod pokroviteljstvom ministrstev za kulturo, gospodarstvo in turizem pripravili Hrvaški nacionalni odbor ICOM in Muzeji hrvaškega Zagorja. Sodelovalo je 30 muzealcev iz Hrvaške in Slovenije.

GOSTOVANJI

ROBERTA WALTLA

- Pred božičnimi prazniki je bila v Zagrebškem gledališču mladih premiera predstave Mala sirena H.C. Andersena, ki jo je režiral **Robert Waltl**, naš stari znanec iz Ljubljane. Predstavo je pripravil ob 200-letnici rojstva najbolj priljubljenega pisca pravljic vseh časov. Roberta Weitla, s katerim kot dramaturg redno sodeluje Ivica Buljan, smo prvič srečali kot igralca in režiserja v gledališču Zar ptica, kjer je za svoje komorne predstave osvojil tudi pomembna priznanja. Zdaj smo ga spoznali še kot graditelja odrske glasbene slikanice, s pomočjo katere je hvaležno otroško publiko in odrasle popeljal v podzemno carstvo zaljubljenih siren. 21. januarja je bila v Mestnem gledališču Trešnjava premiera ene od najbolj priljubljenih pravljic vseh časov Pepelka Charlesa Perbaulta v prevodu in priredbi dramaturga **Ivice Buljana**. Predstavo, namenjeno otrokom in odraslim, je režiral Robert Waltl. V naslovni vlogi je nastopila **Ivana Roščić**, v vlogi mačehe pa **Senka Bulić**. Pepelka je predstava s izvrstno scenografijo in ekscentrično kostimografijo. Glasba spretno prepleta moderne sintetične zvoke s klasičnim plesom. Babicam in dedkom priporočam, da si predstavo ogledajo skupaj z vnuki.

GLASBENI

GOSTOVANJI

- 20. januarja je v Hrvaškem glasbenem zavodu gostoval Sim-

fonični orkester Akademije za glasbo iz Ljubljane. Isti dan je v dvorani Lisinski na koncertu Zagrebške filharmonije kot dirigent gostoval **Marko Letonja** iz Ljubljane s solistko **Isabelle Faust**, violina. Na programu so bila dela A. Dvoraka, B. Martinua in R. Schumanna.

VLADO KRESLIN V SAXU

- Ljubezen zagrebške skupine Jazzy Blef in priljubljenega kantavtorja **Vlada Kreslina** se nadaljuje. 31. januarja so vnovič nastopili skupaj v zagrebškem klubu Sax. Ob tej priložnosti je Jazzy Blef predstavil tudi pesmi s svojega tretjega studijskega albuma.

PREDZGODOVINSKA

JANTAR IN STEKLO

- V mogočnem razstavnem prostoru Arheološkega muzeja na Zrinjevcu je od 31. januarja na ogled razstava Predzgodovinski jantar in steklo iz Prozora v Liki in Novega mesta na Dolenjskem. Razstavljenih je 313 eksponatov, največ iz zagrebškega muzeja, 172 jih je izposojenih iz Dolenjskega muzeja, 61 pa iz Hrvaškega prirodoslovnega muzeja. Avtorji razstave so **Lidija Bakarić**, **Borut Krž** in **Marin Šufek**. V sodelovanju treh muzejev je nastala zanimiva kulturološka predstavitev nakita in steklenih predmetov, ki so nastali v obdobju stare železne dobe, v zadnjem tisočletju pred našim štetjem, ko so na ozemlju današnje Like živeli Japodi, na Dolenjskem pa ljudje neznanega imena. Obe skupini sta imeli podobne navade, razlikovali sta se le v načinu pokopavanja mrtvih. V grobovih Japoda so našli številne primerke luksuznega nakita iz jantara, ki je v Liko prišel po trgovski poti z baltske obale. Znano je, da so Japodi pokojnike pokopavali v noši. V grobovih predzgodovinske Dolenjske in Bele krajine prevladuje nakit od stekla, zato domnevajo, da je bilo na tem območju razvito steklarstvo. Priporočam ogled.

Kulturna dogajanja spremljala Polona Jurinić

DAMIR ŠAMBAREK KUKOVIČ, MOJ PRIJATELJ

Damir Šambarek Kukovič moj je prijatelj, i to će ostati do posljednjeg moga daha. Njegovi su stihovi potresne ljepote i potresne nježnosti. Damirova poezija je svijet koji će zahvaljujući nebu opstati bez obzira hoće li ga ljudsko sjećanje zalijevati.

U svom životu Damir je došao do one točke kad ništa više pod nebom nije vidio. U rođenom se je tijelu osjećao kao u grobu. Život mu je bio smrt, a smrt mu je bila život. Smrt mu je bila izazov, nešto posve novo što je znatiželjom djeteta htio spoznati. Iskočio je iz tog groba od tijela, razbio oklop od tamnog stakla -

i svojom se voljom uputio u tu sasvim novu avanturu.

Damir Šambarek Kukovič je po naravi bio knez Miškin, po izrazu lica Einstein, svijet i sebe promatrao je očima Bobija Fishera, po duhu je pripadao čas Chaplinu, čas Daliu, čas Kafki, ali ne Kafki prozaiku, nego Kafki pjesniku. Ljude je presretao i osvajao svojom neposrednošću, svojom čistoćom i umiljatošću. Oni koji bi ga prvi puta vidjeli, već su za nekoliko trenutaka imali dojam da ga oduvijek poznaju, da je on nešto što je oduvijek tu prisutno poput zraka, vode, zemlje ili svjetla. Samo što sve to najjednom dobiva ljudsku toplinu i dimenziju. Ne mireći se sa svijetom takvim kakav jest, Damir često varira isu misao, zapisujući: ...postoji nada da će drukčije biti, da svi ćemo jednog se dana u svilu svjetlosti sviti... Tek sad vidim da je njegova duša zapravo bila ta svila u koju se je svjetlost svila. Ne ova sirova svjetlost vidna oku, nego svjetlost koja oku daje vid - svjetlost

koja je prošla katarzu. Bez Damirovih pjesma: Prebujanje, Pozabljeni ljudje, Majci - mnoge će antologije poezije biti siromašnije, pogotovo antologije slovenskog i hrvatskog pjesništva.

Enes Kišević

VEČER SLOVENSKE POEZIJE

U prostorijama Koordinacije hrvatskih društava prijateljstva u Bogovićevoj ulici 2, 16. prosinca prošle godine u organizaciji Društva hrvatsko-slovenskog prijateljstva, održana je Večer slovenske poezije. Izbor slovenskih pjesnika čije su pjesme recitirali kazališni umjetnici izvršen je sa staništa jubilarnosti njihovog rođenja odnosno smrti. Izbor je izvršila Polona Jurinić, koja je vodila kroz program, napomenula je jubilaru godinu svakog pjesnika, te istaknula zanimljive pojedinosti iz njihova života i tomu primjerenog njihovog pjesničkog stvaralačkog opredjeljenja.

Započelo je poezijom osamdesetgodišnjeg **Cirila Zlobeca**, člana Slovenske akademije znanosti i umjetnosti, dopisnog člana Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, te redovnog člana Mediteranske i Europske akademije znanosti i umjetnosti.

Nastavilo se poezijom Narodno oslobodilačke borbe, povodom šesdesete obljetnice pobjede nad fašizmom, pjesmama Karela Destovnika-Kajuha i Mateja Bora. Po-

tom su se redale pjesme jubilaraca: Bože Voduseka (100. godišnjica rođenja), Mileta Klopčiča (100. godišnjica rođenja), Antona Vodnika (40 godina od smrti), Toneta Seliškara (105 godina od rođenja), Mirana Jarca (rođen godine 1900.), Lili Novy (rođena pred 120 godina), Simoa Jenka (rođen pred 170 godina), da bi se lista pjesnika završila s Francetom Prešernom povodom 205. godišnjice rođenja.

Njihove pjesme u nezaboravno izvanrednim interpretacijama, u prijevodima **Luke Paljetka**, **Vladimira Ojetića**, **Vesne Parun**, **Dragutina Tadijanovića**, **Slavka Tomašića**, **Nikole Miličevića**, **Slavka Mihalića**, **Ivana Gorana Kovačića**, **Zvonimira Goloba** i **Ljubomira Stefanovića** recitirali su **Vlasta Knezović** i **Siniša Ružić**. U originalnim slovenskim stihovima pjesme je izvanredno dojmljivo recitirao **Ivica Kunej**.

Večer je završila u intimnom ugođaju i razgovorom s izvođačima, koje je publika za vrijeme priredbe nagrađivala zasluženim aplauzom. Raspoloženje popraćeno je slasticama i po kom dobrom kapljicom.

Priredba kakva se samo može poželjeti uz želju da se ponovno susretnemo sa slovenskim pjesnicima jubilarcima 2006. godine.

Silvin Jerman

SLOVENSKI DNEVI V KARLOVCU

Tradicionalno karlovaško prireditev Dan slovenske knjige so lani preimenovali v Slovenske dneve kulture v Karlovcu. Tridnevna prireditev se je začela 25. oktobra s predavanjem profesorice glasbene kulture **Tene Korkut** o glasbi v reformaciji. Naslednji dan je zgodovinar dr. **Branko Marušić** predaval o primorskih Slovencih v Karlovcu.

27. oktobra je župan mesta Karlovca **Miro Škrgratič** sprejel delegaciju organizatorjev in njihovih gostov, med katerimi je bila tudi predstavnik slovenskega veleposlanštva **Bernarda Gradišnik**. V prijatnem pogovoru je župan pokazal veliko razumevanja za vprašanja karlovaških Slovencev, slišati pa je bilo tudi pobudo za oživitve njihovega društva Triglav.

Zvečer je bil predstavljen dvojezični, hrvaško-slovenski pesniški zbornik *Rijeka riječi/Reka besed*, ki sta ga skupaj izdali mestna knjižnica Ivan Goran Kovačić iz Karlovca in knjižnica Mirana Jarca iz Novega mesta. Prireditev je potekala v karlovaški mestni knjižnici, ki je osrednja knjižnica Slovencev na Hrvaškem. Na literarnem večeru v počastitev slovenskega dneva knjige so nastopili i pesniki iz literarnega kluba Dragotin Kette iz Novega mesta, katerih pesmi so objavljene v zborniku (**Ivan Gregorič**, **Marjanca Kočevar**, **Klavdija Kotar**, **Jadranka Matić-Zupančič**, **Katja Plut**), in hrvaški pesniki **Željko Mavretić**, **Ana Postružnik**, **Želimir Sain**, **Jadranka Staničić** in **Nikolina Žunec**, vsi člani literarnega društva Književni krug iz Karlovca. Navzoč je bil tudi slovenski veleposlanik **Andrej Peter Bekeš**, ki se je po prireditvi prijazno pogovarjal s pesniki in občinstvom. Za Slovenske dneve kulture je vladalo veliko zanimanje; vse tri dni je občinstvo napolnilo dvorano.

Silvin Jerman

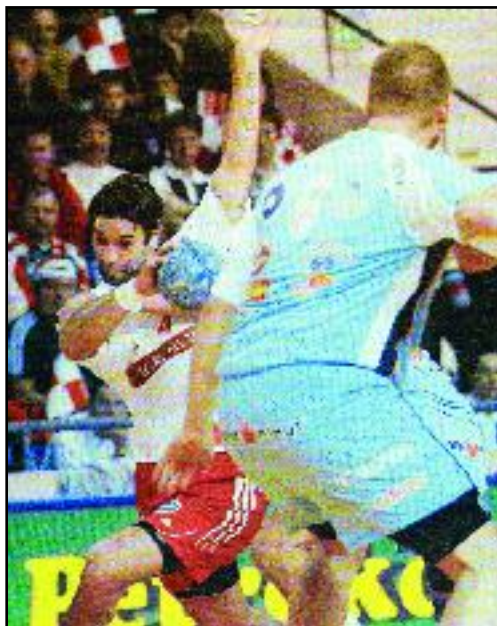
ŠPORTNI DOGODKI

SMUČANJE

Smučarska sezona se je začela konec oktobra v avstrijskem Solednu z veleslalomom. Končal se je z veliko zmago Tine Maze. S sijajno drugo vožnjo si je **Janica Kostelić** prislužila drugo mesto in je zaostala le za smučarkom iz Črne. Med petnajsterico sta se uvrstili **Ana Drev** in **Nika Fleiss**. V avstrij-

skih zimovališčih v Bad Kleinkirchheimu in v Lienzu so potekale tekme v super veleslalomu in veleslalomu. V super g-iju je zmagala Kostelićeva. **Tina Maze** je bila šesta. V veleslalomu je bila mlada Črnjanka tretja, Kostelićeva pa šesta.

Rok Jurinič

ROKOMET

V Pulju in Kopru je potekal Croatia - Slovenia pokal. V finalnem obračunu so se pomerili rokometiši Hrvaške in Slovenije. Pred 2.800 gledalci v Pulju so boljše začeli domačini in so prvi polčas dobili s 14 : 10. Nadaljevanje sta zaznamovala vratarja Šola in Lapajne. Na koncu so imeli več športne sreče Hrvati in so v izenačeni tekmi uspeli zmagati s 27 : 25. Tako so tudi osvojili pokal. Oboji so za saboj **p u s t i l i** Madžare in Nemce.

VSE, KAR VEM O KROMPIRJU

Tale moj prispevek je pisan po naročilu. To navajam zaradi morebitnih kritik glede vsebine, sloga, dolžine, cene in še česa. Namreč, pisati po naročilu je čisto nekaj drugega kot pisati, ko imaš kakršnokoli inspiracijo. In ker naročilo imam, inspiracije pa ne, bom napisala nekaj o temi, ki mi je najbolj domača in znana, to pa je krompir. Jaz in krompir se poznavata že kar pol stoletja in malce čez, jaz sem ga imela vedno rada, zdi se, da je imel rad tudi on mene, saj ko sva se združila, me kar ni mogel zapustiti, ugnezdil se je v mojih celicah, imenovanih tudi maščobne celice.

To ljubezen do krompirja sem izgleda podedovala, saj vse generacije mojih sorodnikov za sebe pravijo, da so »krompirjevci«, kar pomeni, da imajo vsi radi krompir. Pravijo, da je bil nekoč moj stari stric precej bolan in je šel k zdravniku. Ko se je vrnil, so ga vprašali, kaj mu je rekel zdravnik, on pa je odvrnil, da je zdravnik dejal, da takšne bolezni še ni videl pri ljudeh, ampak samo pri krompirju.

Torej, kot sem že rekla, o krompirju vem zelo veliko, od tega, kako se prideluje, kako se ga mora shranjevati, kako se pripravlja, koliko kalorij ima... Krompir je lepa in uporabna rastlina, ima lepe cvetove, zanimive pa so tudi tiste kroglice, ki nastanejo po cvetenju in v katerih se menda nahaja seme. Ne vem, čemu krompir potrebuje seme, ko pa se ga sadi z gomolji. Res, ni lepšega kot polje razcvetelega krompirja. Edino, kar se mi pri vsem tem »gravža«, so koloradski hrošči, čeprav so pravzaprav lepi s tistimi svojimi pisanimi krilci. Ampak njihovi »dojenčki« so pa res ogabni. Fuj, fuj...

Pred nekaj leti sem bila v neki veseli družbi, kjer je bil prisoten simpatičen gospod, s katerim pa se skorajda ni dalo pogovarjati, saj je o vsaki temi vedel vse in je nasploh vodil glavno besedo. In takrat sem si rekla: Ne boš, zagotovo ne veš o krompirju toliko kot jaz. In sem začela s to temo. Ja, ja, je rekel simpatični gospod, je že v redu, vem, da imate v Sloveniji dober krompir, ampak kakšen krompir pridelujejo v Liki... Pa tiste njihove ovce in jagenjčki. Najboljše jagenjčke pečejo v Liki, pa jagenjčki gor, pa jagenjčki dol. In tako je šla moja tema rakom žvižgat.

Pa še nekaj za tiste, ki morda ne poznajo toliko slovenščine. Če v Sloveniji nekomu pravi-
jo, da »ima krompir«, s tem ne mislijo na njegov krompir v kleti, ampak, da ima srečo. Ta izraz izvira še iz časov Avstro-ogrske monarhije, ko je bila uvedeno obvezno gojenje krompirja. Kmetje se menda niso zanimali za krompir, povrh vsega pa naj bi se tudi zelo dejavno upirali uvedbi te, za takrat nove, poljedelske rastline. Uničevali naj bi nasade. Imeti krompir prihaja iz zavidanja vrednega položaja avstroogrskih vojakov, ki so morali nasade krompirja varovati pred kmeti. Straženje krompirja je pomerilo imeti srečo, ker je krompir stražarje varoval pred nevarnejšimi opravili. Verjetno se je izraz ohranil, ker je bilo najbrž pri sadilcih krompirja manj prehrambnih tegob kot pa pri bolj zadržanih kmetovalcih.

No, zdaj mi je pa zmanjkalo znanja o krompirju, pa bi morala preiti na fižol, o katerem tudi mnogo vem, ampak bom to rajši prihranila za prihodnjič, če mi bo zopet zmanjkalo inspiracije.

Irena Hribar-Buzdovačić

No, zdaj mi je pa zmanjkalo znanja o krompirju, pa bi morala preiti na fižol, o katerem tudi mnogo vem, ampak bom to rajši prihranila za prihodnjič, če mi bo zopet zmanjkalo inspiracije.

Irena Hribar-Buzdovačić

Petar Kutnjak:

POETU

*Usred bijelih krizantema
Jedna ruža s desne strane,
Pozdravljam Te od sveg srca,
Prijatelju, Marijane!*

*Tvoj je novi dom u dolu
Gdje provodiš sada dane,
Jesensko ga grije sunce,
Prijatelju, Marijane!*

*Otkada smo išli skupa
U Postojnu prek Ljubljane,
Volim Tvoju zemlju lijepu,
Prijatelju, Marijane!*

*Sada Tebe nema više,
Žuti list već pada s grane,
Snivaj mirno, prijatelju,
Prijatelju, Marijane!*

V spomin na pesnika in prijatelja
Marijana Horna
Zagreb, 24. november 2005

Klara Žel

NIKDAR SAMA

*Delo
in jaz
Misel
in jaz
Pesem
in jaz
Narava
in jaz
Rože
in jaz
Prijatelji
in jaz
Veselje
in jaz
Sanje
in jaz
Skrivnost
in jaz
Skrbi
in jaz
Solze
in jaz
Spomini
in jaz
Usoda
in jaz
Bog
in jaz
In tako nikdar sama!*

PREHRANA STAREJŠIH LJUDI: ZNEBITE SE PREDSODKOV

Starejši ljudje imajo velike prehranske potrebe in morajo jesti toliko kot mladostniki, še zlasti, ker črevesje absorbira manj hranljivih snovi, v starejšem organizmu pa nastaja tudi manj beljakovin. Nikakor se ne sme zmanjšati količine hrane, češ da je človek v letih manj dejaven in da ima manjše potrebe kot mlajši ljudje. Vsako omejevanje pri hrani lahko - tako kot pri hipokaloričnih dietah - povzroči pomanjkanje pomembnih hraniv. Starejši ljudje potrebujejo beljakovine in železo. Zato ni nobenega razloga, da bi jedli manj mesa ali celo povsem brezmesno hrano. Prav tako ne verjemite nespametnim razlagam, češ da jajca škodujejo jetrom in da zaradi jogurtov organizem izgublja kalcij. Nasprotno, ti dve živila morata biti pomemben del prehrane vseh starih ljudi. Pretirane so tudi trditve, da zaradi soli otrdijo arterije, da zaradi mesa nastaja preveč urina ali pa da suha zelenjava napenja.

Jejte bolje, da boste bolje živeli

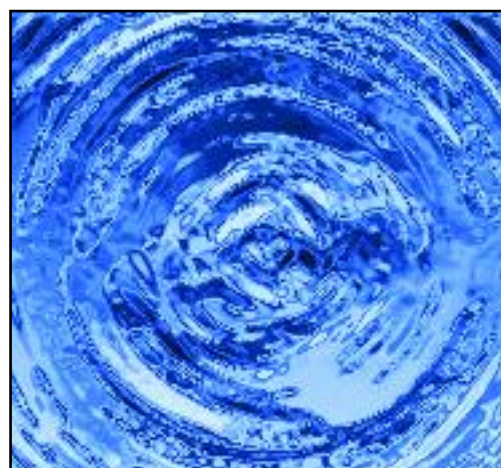
Prehrana se nikoli ne upokoji, zato tudi ni nobenega razloga, da bi zmanjšali energijski vnos samo zato, ker ste vstopili v tretje obdobje. Nasprotno, priporočljivo je, da jeste tako kot doslej, še vedno štiri obroke na dan. Ne smete namreč pozabiti, kako pomemben je zajtrk, pa tudi ne, kako pomemben je lahko popoldanski čaj v angleškem slogu.

Starejša ženska bi torej morala paziti, da je v njeni prehrani dovolj polnozrnatih živil, kot so žita s celimi zrnji in stročnice, v katerih je poleg tega tudi veliko balastnih snovi in hraniv.

Količino beljakovin lahko zmanjšate samo, če vam tako svetuje zdravnik zaradi hujših težav z ledvicami. Če imate denarne težave, lahko meso nadomestite z jajci in mlekom, ker so ta živila cenejši vir beljakovin.

Prav tako mora starejša oseba paziti, da uporablja različne vrste maščob. V določeni starosti del encimov preneha delovati, zato organizem ne proizvaja več določene maščobne kisline iz maščobnih kislin, ki so v olju in maslu, in jih mora torej nujno redno dobivati z mesom, jetri, jajci in zlasti z ribami. Zelo pomembno je tudi pravilno izbirati ogljikove hidrate. Kot vedno je priporočljivo, da vselej raje uživata takšne z nizkim glikemičnim indeksom, ker je v taki hrani tudi veliko beljakovin rastlinskega izvora, vlaknin (ki preprečujejo zaprtost) in hraniv.

Da morate vedno dovolj piti, tako in tako ostaja pravilo za vse življenje. Glede na to, da starejši človek ne občuti zelo žeje in je že tako in tako ne-

varnost dehidracije večja, mora še bolj paziti, da pije veliko tekočine (najmanj 1,5 litra vode na dan). Juhe, rastlinski in pravi čaj in sadni sokovi so torej dobrodošli. Pač pa ne smete pretiravati s kavo, da ne boste imeli težav s spanjem. Navada, da čez dan spijete kozarec ali dva rdečega vina ob obrokih, je zelo zaželena. Vino, kot je znano, deluje kot antioksidant in spodbuja dobro razpoloženje.

Starejše ženske morajo še posebej paziti na zadostno količino kalcija, od 1200 do 1500 mg na dan.

Osteoporozo je pri starejših ženskah nekoliko drugačna kot pri ženskah v menopavzi. Osteoporozo pri starejših načne zlasti dolge kosti, ki se nato zlomijo ob najmanjšem udarcu ali zaradi padca. Največkrat se to zgodi s kolki ali zapestji. Prav zato so mlečni izdelki tako pomembni v prehrani starejše ženske.

Vitamin D je prav tako pomemben, ker veže kalcij. Ker nastaja v koži, ki je izpostavljena soncu, je jasno, kako pomembno je, da se starejši ljudje vsaj malo sončijo. Če nimate priložnosti kje v miru poležavati na soncu, si priskrbite vitamin D vsaj s hrano. Zaužili naj bi ga približno 12 mcg (milijonti del grama) na dan.

Po knjigi Jem, torej hujšam Michela Montignaca povzela
Cveta Matko

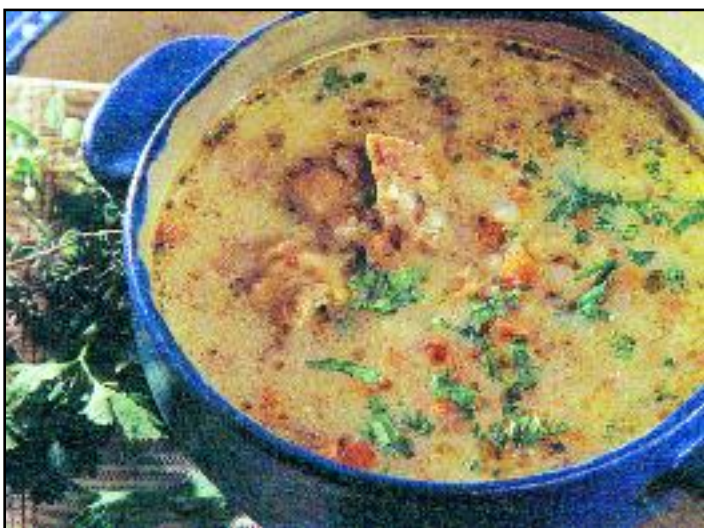
NE POZABIMO SLOVENSКИH JEDI

Kaj so jedli naši dedki in babice? Na Primorskem so vselej, ko je pihala in razsajala burja, jedli krepko domačo hrano. Kadar se nam zastavlja vprašanje, kaj danes kuhati, si lahko pomagamo s starim menijem in pripravo zdrave domače hrane, pridelane na kmetijah, tako kot pred dawnimi časi. Tokrat predlagam meni, sestavljen iz enolončnice, solate in posladka (primorska trojka, kisle zelje in palačinke).

Primorska trojka

Potrebujemo: 40 dkg fižola, 50 dkg krompirja, manjšo rumeno kolerabo, 10 dkg maščobe, od tega polovico prekajene slanine, 1 čebulo, 3 stroke česna, 2 žlici moke za prežganje, juho ali vodo za zalivanje po potrebi, sol, kis in kos suhega mesa (krača, pršut).

Priprava: V večjem loncu kuhamo opran in namočen fižol in suho meso. Ko je jed napol kuhana, dodamo na debelejšje rezine ali kocke narezano kolerabo in krompir. Pripravimo svetlo prežganja in ga na koncu stresemo v juho - trojko. Po okusu popramo, dosolimo in okisamo ter pustimo, da še malo skupaj prevre. Jed bo še okusnejša, če ji dodatno peteršilj. Trojko postrežemo, ko je malo ohlajena. K tej enolončnici, ki mora biti bolj gosta, se lepo prileže kos domačega črnega kruha.

Kislo zelje

Narezanemu kislemu zelju dodamo oljčno olje, poper in malo strtega česna. Premešamo in že imamo zdravo solato, polno vitaminov.

Palačinke z dušenimi jabolki

Potrebujemo: 0,5 l mleka, 3 jajca, približno 30 dkg moke, ščepec soli in ščepec sladkorja. Nadev: jabolko, limonin sok, vino, sladkor.

Priprava: Jajca razžvrkljamo, dodamo mleko, sol, sladkor in toliko moke, da dobimo srednje gosto testo. Pustimo, da malo počiva. Na ogreti namaščeni ponvi pečemo tanke palačinke. Jabolko olupimo, razrežemo na lističe, dodamo sladkor, limonin sok ali malo belega vina in naho hitro podušimo. Lahko dodamo tudi malo rozin. S tem nadevom napolnimo palačinke in jih postrežemo.

Ivanka Nikčević

UŽIVAJTE NARAVNA ZDRAVILA

Znano je, da so skuše, losos, srdele in druge ribe najboljše zdravilo za kri. Ribje olje znižuje maščobe v krvi in ščiti pred boleznimi srca.

Ribje olje je zelo učinkovito zlasti v starosti, pomaga pri poslabšanem vidu. Pekoči čili ni le slastna jed v kombinaciji z mesom in solatami, temveč je koristen tudi za lajšanje bolečin pri nevralgiji in artritisu, pomaga tudi pri bolečinah v ustih, ki nastanejo pri rakavih obolenjih.

Barane so priljubljeno sadje, vsebujejo obilo kalija, zato je priporočljivo pojesti dve banani na dan za zniževanje previsokega krvnega tlaka in za zmanjševanje maščob in soli v krvi.

Soja je odlična pri klimakterijskih težavah. Soja znižuje holesterol v krvi. Zaužiti je moramo vsaj 25 gramov na dan, bodisi v solati ali samostojno. Zeleni čaj uničuje rakave celice v telesu. Zeleni čaj pijemo ali ggramo.

Oboje odlično deluje proti gripi, zdravi in ščiti dlesni pred zobno gnilobo.

Med je odlično naravno zdravilo pri najrazličnejših obolenjih, deluje celo antibiotično. Med ni le dodatek k sladicam in čaju, lajša tudi bolečine v grlu in ustavlja drisko.

Vitamin E v orehih in lešnikih odlično deluje proti srčnim boleznim in celo pomaga pri hujšanju. Zmotno je prepričanje, da so samo kalorični. Poskuste jih v manjših količinah.

Ivanka Nikčević

PREGOVORI SO ZAKLAD ČLOVEŠKE MODROSTI

V slogi rastejo velike stvari - v neslogi se največje razpada jo.

Ne bodi sluga, če si lahko svoj gospodar.

Boljši je siguren mir, kot pričakovana zmaga.

V vojnem hrupu ne čuješ zakonov.

Bolje, da se rodiš brez pameti, kot brez sreče.

Bogastvo lahko nadoknadiš - nikdar izgubljenega časa.

Nikjer ni ta, ki je lahko povsod.

Lažje je kupiti, kot ohraniti.

Zlato je naredilo več zla kot železo.

Zlat ključ odpira železna vrata.

Izbrala Cvetka Matko

Novi odmev izdaja **Kulturno-prosvetno društvo Slovenski dom** iz Zagreba s pomočjo Ureda za nacionalne manjine Republike Hrvatske in Urada Vlade Republike Slovenije za Slovence v zamejstvu in po svetu. Za izdajatelja: **Darko Šonc**. Uredništvo: **Miroslava Maria Bahun, Silvin Jerman, Polona Jurinič, Ivica Kunej, Cvetka Matko, Franc Strašek, Darko Šonc**. Pregled, priprava in oprema besedil: **Ilinka Todorovski**. Oblikovanje in prelom: **Ljudevit Gaj**. Tisk: **FS d.o.o.**, Hrvatske bratske zajednice b.b., Zagreb. Izhaja občasno v slovenskem in hrvaškem jeziku. Naklada: 750 izvodov., Naslov uredništva: **Kulturno-prosvetno društvo Slovenski dom**, Masarykova 13/I, 10000 Zagreb; slovenski-dom@zgt-com.hr, http://slovensci.hr

Vitalni, zdravi, ustvarjalni. Ponosni nase.

Spa&Clinique • Program za zdravje je preko 1000 vrst masaž, terapevtske in n. b. **Anti-Age** – program za mlajša je in krepi za zdravje. **AntiCell** – program za preprečevanje celulita, **Beauty-Fit** – program topolne moči za zdravlje, **Back** – program za zdravlje, **StimFit** – program za preprečevanje in zdravlje za bolečine v sklepih, **Stress-free** – program za preprečevanje stresa, **VitaDetox** – program za čiščenje jeter in razstrupljanje.

Aqua • Džetni in masažni whirlpool, savne, tople vode, finska, turška, italijanska, keltska, kopeli, aromati in bačve na terasah, pilinč, masaže, obloge, **Vitadun**, **Vita** – kopeli, zvonjenje, masaže in mobilizacije, gredice in kroglice, sproščanje.

Hotel Vitarium • 72 sob, večna kategorija I*** super cat, 11 luksuznih suit (200 m²), 20 apartmajev (160 m²), dopolnilna apartma (200 m²), odlična in izpopolnjena restoracija.

Vitarium Spa&Clinique center

Šmarješke Toplice
Slovenija

www.vitarium.si nagrejuje

izobraževalni center